

Sociální připravenost dětí v dětských domovech

Bc.Kristína Frydrychová

Diplomová práce

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Kristína Frydrychová**
Osobní číslo: **H13957**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Sociální připravenost dětí v dětských domovech**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek v oblasti ústavní péče a rizik ústavní výchovy.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MATOUŠEK, Oldřich. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8548-2.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. Mládež a delikvence. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8771-X.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-807-3870-140.

MIKŠÍK, Oldřich a Jiří ŠKODA. Psychika osobnosti v období závažných životních a společenských změn: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2009. ISBN 978-802-4616-001.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Karla Hrbáčková, Ph.D.
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

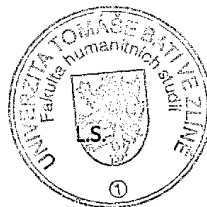
7. ledna 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

17. dubna 2015

Ve Zlíně dne 7. ledna 2015

doc. Ing. Aněžka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

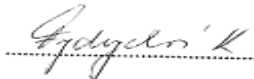
Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má ÚTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 30.9.2015

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíádné k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Cílem práce bylo dotazníkovou formou získat data, která podrobnou analýzou ukazují sociální připravenost dětí v dětských domovech. V práci je popisována ústavní výchova, její historie, jednotlivá zařízení pro výkon ústavní péče a také jsou zde rozpracovány pojmy, jako například sociální psychika. Zabýváme se také strukturou ústavní péče v České republice, systémem a podporou náhradní rodinné péče a legislativním opatřením v této oblasti. Cílem empirické části této práce je poukázat na soubor nežádoucích jevů, které se mohou vyskytovat v ústavní výchově. Snažíme se přiblížit laické i odborné veřejnosti nejčastější patologické jevy objevující se u nefunkčních rodin.

Klíčová slova: Sociální připravenost, ústavní výchova, sociální psychika, náhradní rodinná péče, dětský domov, sociálně patologické jevy, dysfunkční rodina, rodina, integrace

ABSTRACT

The aim of work was to obtain data in the form of questionnaire showing a detailed analysis of social readiness of children in children's homes. The work describes institutional education, its history, individual facilities for institutional care and also elaborated terms as e.g. social psyche. We also deal with structure of institutional care in the Czech Republic as well as system and support of substitute family care and legislative measure in this sphere. The aim of empirical part of this work is to show a complex of undesirable effects that may occur in institutional education. We try to inform both non-professional and professional public about the most frequent pathological effects occurring in dysfunctional families.

Keywords: Social readiness, institutional education, social psyche, substitute family care, children's home, socially pathological effects, dysfunctional family, family, integration

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Dále prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG jsou totožné ve znění: Sociální připravenost dětí v dětských domovech.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Děkuji své vedoucí diplomové práce Mgr. Karle Hrbáčkové, Ph.D. za odborné vedení a poskytnuté informace, kterými významně přispěla ke zpracování této práce.

OBSAH

ÚVOD	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1 HISTORIE ÚSTAVNÍ VÝCHOVY	12
1.1 ÚSTAVNÍ PÉČE, ÚSTAVNÍ VÝCHOVA.....	13
1.2 ZAŘÍZENÍ PRO VÝKON ÚSTAVNÍ PÉČE	16
1.2.1 Dětské domovy.....	18
1.3 POJEM SOCIÁLNÍ PSYCHIKA	20
1.4 DŮVODY UMÍSTOVÁNÍ DĚTÍ DO DĚTSKÝCH DOMOVŮ.....	23
2 STRUKTURA ÚSTAVNÍ PÉČE	25
2.1 ORGÁN SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ (OSPOD)	26
2.1.1 Legislativní rámec	27
2.2 PODPORA ÚSTAVNÍ PÉČE	29
3 RIZIKA ÚSTAVNÍ PÉČE	30
3.1 PROBLEMATIKA A NEDOSTATKY ÚSTAVNÍ PÉČE	31
3.1.1 Sociálně patologické jevy	34
4 INTEGRACE DĚTÍ Z DĚTSKÝCH DOMOVŮ DO BĚŽNÉHO ŽIVOTA	36
4.1 PŘIPRAVENOST DĚTÍ Z DĚTSKÝCH DOMOVŮ NA BĚŽNÝ ŽIVOT	37
4.2 SOCIÁLNÍ PŘIPRAVENOST Z HLEDISKA PSYCHOLOGICKÝCH ASPEKTŮ A DOPADŮ ÚSTAVNÍ PÉČE NA VÝVOJ DÍTĚTE	39
II.PRAKTICKÁ ČÁST	40
4.3 METODOLOGIE VÝZKUMU	41
4.4 CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	41
4.5 DRUH VÝZKUMU	43
4.6 TECHNIKA VÝZKUMU	43
4.7 VÝZKUMNÝ SOUBOR	44
4.8 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	46
4.9 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	60
4.10 NÁVRH OPATŘENÍ.....	61
5 ZÁVĚR	62
PŘÍLOHA Č.1 DOTAZNÍK	63
6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	65
7 SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ, TABULEK	72
8 SEZNAM ZKRATEK	73
9 SEZNAM PŘÍLOH	74

ÚVOD

Tématem této diplomové práce je sociální připravenost dětí s nařízenou ústavní péčí na vstup do reálného života. Pracuji jako vychovatelka v dětském domově, a proto je mi tato problematika blízká. Z vlastní zkušenosti vím, že klienti dětských domovů netrpí hmotnou nouzí a po materiální stránce je o ně postaráno lépe než v biologických rodinách, odkud byly z různých důvodů odebrány. Děti zde mají vše zajištěno, o nic se nemusejí starat, mnohdy jim však paradoxně právě tato skutečnost znesnadňuje vstup do samostatného života po odchodu z dětského domova.

Ve většině případů nastává dnem osmnáctých narozenin zlom v jejich životě. Po ukončení ústavní péče zůstávají děti bez dohledu, na který byly doposud zvyklé a musí se spolehnout samy na sebe, což se jeví jako velký problém. Vychovatelé se samozřejmě snaží děti na tento předěl v jejich životě připravit tím nejlepším způsobem, veškeré tyto informace však v tu danou chvíli děti nepovažují za směrodatné. Start do samostatného života pro ně zůstává nesmírně obtížným obdobím. Jsou formálně dospělí, mají osvojená veškerá pravidla a normy běžného života spojená s chováním, které od nich okolí očekává, avšak sociální psychika zůstává dětská. Tyto děti neumí plánovat, hospodařit, jsou pro ně naprosto cizím pojmem rodinné finance. Často také nemají ponětí, jak se zaevidovat na úřadu práce, založit si bankovní účet, jak zvládnout pracovní pohovor a další záležitosti.

Rodinné zázemí ve většině případů u těchto dětí chybí, nemají se na koho obrátit a požádat o radu. Dle výzkumů a statistik mnoho dětí po odchodu z dětského domova začne páchat trestnou činnost, stávají se drogově závislými apod. Je proto podstatné, aby se jim dostávalo více informací o jejich možnostech, a také například o organizacích zajišťujících následnou péči a pomoc (sdružení „Dejme dětem šanci“ a další programy následné péče).

Tvrdý střet s realitou bohužel děti nemine a informovanost je to nejmenší, co bychom pro ně mohli udělat, ať už jsme v jakékoliv pozici.

Práce je rozdělena do tří částí. V úvodní části se věnujeme historii ústavní výchovy, podkapitoly jsou pak věnovány jednotlivým zařízením pro výkon ústavní péče, přičemž dětské domovy jsou rozpracovány podrobněji. Do této kapitoly jsme zahrnuli také pojem sociální psychika a důvody umístění dětí do dětských domovů.

Druhá kapitola se zabývá strukturou ústavní péče v České republice (ČR), systémem a podporou náhradní rodinné péče a pozornost je věnována také legislativním opatřením v této oblasti.

Další kapitola se zabývá riziky, problémy a nedostatky ústavní péče a sociálně patologickým jevům, které jsou důsledkem dlouhodobého pobytu dětí v dětském domově.

V poslední kapitole se pak již zabýváme integrací těchto dětí do běžného života a jejich připraveností, respektive nepřipraveností na samostatný život po odchodu ze zařízení ústavní péče.

Cílem empirické části této práce je vytvořit přehlednou strukturu ústavní péče v České republice a zároveň poukázat na soubor nežádoucích jevů, které se mohou vyskytnout v ústavní výchově.

Dále je záměrem seznámit odbornou i laickou veřejnost s nejčastějšími patologickými jevy, objevujícími se u nefunkčních rodin. Práce má upozornit na rizika, která může přinést dlouholetá institucionální výchova, z čehož plyne špatná připravenost dětí v dětských domovech na samostatnou existenci, což je ústřední téma celé práce.

Třetí, metodologická část, je věnována samotnému výzkumu, kdy jsme pomocí dotazníků získali určitá data. Ta jsme analyzovali a interpretovali. Z tohoto je patrné, nakolik jsou děti, které prošly ústavní výchovou, schopny samostatného života v běžných podmínkách. V této kapitole jsme popisovali i alternativy bydlení při odchodu dětí z dětského domova.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE ÚSTAVNÍ VÝCHOVY

Zvláštní útulky pro děti bez rodin a děti handicapované byly zakládány na základě lásky k bližnímu a solidaritě obyvatel až v dobách křesťanství. V období antiky byly tyto děti zabíjeny nebo odkládány, pokud je někdo našel, pak se z nich stávali většinou otroci. Až do počátku novověku měla církev v oblasti sociální péče větší význam než stát. Duchovním, vzdělávacím a ekonomickým střediskem v této oblasti byly špatně dostupné kláštery, budované na opuštěných místech. Ve 13. století byly kláštery zakládány i ve městech, měly svou hierarchii, svůj řád. Nový princip v péči o sociálně handicapované upravovalo od II. poloviny 16. století tzv. „domovské právo“, které ukládalo obcím povinnost pečovat o své chudé, o lidi, kteří neměli vlastní rodinné zázemí. Na přelomu 17. a 18. století byly zřizovány ústavy, kde byli umístováni lidé nepracující, kriminální živly, duševně nemocní a podobně. Až s příchodem průmyslové revoluce v 18. století zakládal ústavy již také stát. Lidé žili v těchto zařízeních v neutěšených podmínkách. Klienti byli přikováváni, dostávali ledové sprchy, šoky, až později se začaly používat i psychologické metody, psychoterapie. Na přelomu 19. a 20. století byla ústavní péče koncipována jako ochrana klientů před vnějším světem, docházelo k jejich izolaci od běžného života společnosti. Počátkem 20. století se přesunula péče o chudé, nezaopatřené občany obcí na veřejnoprávní svazky a začal být brán zřetel na zájmy klientů ústavů. Většina ústavních zařízení vznikla v poválečném období po roce 1945. (Matoušek, 1999) Bylo nutné postarat se tehdy o téměř pět tisíc sirotků. Docházelo k budování velkých ústavů z převážně konfiskovaného majetku (zámky, rezidence), které podléhaly řízení a kontrole státu. Od 60. let 20. století však sílila kritika těchto ústavů, a to zejména pediatry, psychology a výzkumnými pracovníky, kteří poukazovali na negativní dopady ÚP (opožděný a disharmonický vývoj, asociální projevy) a začaly se zavádět SOS vesničky.

(*Středisko náhradní rodinné péče: Info o NRP* [online]. 2013 [cit. 2015-03-27]. Dostupnéz:http://www.nahradnirodina.cz/informace_o_nahradni_rodinne_peci)

Po „sametové revoluci“ v roce 1989 se změnila ideologie, společenské, ekonomické i politické uspořádání našeho státu. Vliv na výkon pracovníků v sociálních službách měla však doba reálného socialismu, tedy před rokem 1989. V té době byla většina zaměstnanců vzdělávána a získávala zkušenosti v oblasti sociální péče.

V současnosti je v sociální péči kladen důraz na respektování potřeb klienta, jeho podpora ve vztazích s členy rodiny a jeho blízkými, sociální začleňování. Sociální práce je směřována do přirozeného prostředí klienta a nikoli k jeho izolaci, jak tomu bylo dříve. Výrazně se změnilly podmínky pro poskytování ústavní péče, vznikají různá alternativní zařízení s cílem skloubit činnost ambulantních a pobytových zařízení. Ve sféře ústavní péče pracuje v současné době stále větší počet vysokoškolsky vzdělaných pracovníků, ke zkvalitnění sociálních služeb jsou zapojováni také dobrovolníci, kteří doplňují práci profesionálních sociálních pracovníků.

Ústavní zařízení se dnes již podřizují potřebám klientů a jejich cílem je integrace mladých lidí, kteří opouštějí dětské domovy do společnosti, do každodenního života. Jsou zakládány profesionálně vedené nebo svépomocné skupiny, které spojuje výlučnost, otevřenost, podpora, indoktrinace. (Matoušek, 1999)

Připravenost, respektive nepřipravenost dětí z dětských domovů na samostatný, každodenní běžný život ve společnosti je i přes veškerou snahu personálu DD často problematický.

1.1 Ústavní péče, ústavní výchova

Počátkem pobytů v ústavech se stává pro některé děti již pobyt v porodnici, poté v kojeneckém ústavu a následně v dětském domově (DD), a to většinou až do jejich dospělosti. Děti, které nemají rodiče anebo rodiče mají, ale ti se o ně nechtějí nebo nemohou z různých důvodů postarat, trpí tzv. „**deprivačním syndromem**“. Jsou bojácné, mají různé zlozvyky, nenaplněné potřeby, chybí u nich vývoj interakčních sekvencí. Čím dříve se dítě do ústavní péče dostane a čím déle zde pobývá, tím je deprivační syndrom vážnější a hůře odstranitelný. Dítě žijící v DD nemá představu o fungování klasické rodiny, o síti rodinných vztahů (rodič, sourozenec, další příbuzní). V ústavech existuje pevný provozní řád, o děti se stará větší počet dospělých – zaměstnanců ústavu, děti nemají možnost navazovat citové vazby s biologickými rodiči, nemají možnost žít v opravdové rodině a získávat tento model pro svůj další život. (Matoušek, 2001)

Sociální péče prochází v posledních desetiletích humanizací, a to zejména v západních civilizacích. V ČR byla po roce 1989 zakládána různá nestátní sociální a zdravotnická zařízení, stacionáře a speciální školy. Až v posledních letech došlo k budování pobytových

ústavů, a to zejména z původních zařízení existujících před rokem 1989. Záleží však na atmosféře v jednotlivých zařízeních, na jejich adaptabilitě na nové podmínky, na reakci na potřeby klientů. Vznikly různé terapeutické komunity, založené na oboustranné komunikaci, rovnoprávnosti v rozhodování, v sociálním učení.

ÚP plní mnoho významných úkolů jako je péče, podpora, pomoc, výchova a resocializace. Dlouhodobý pobyt v DD dítě ovlivní negativně na celý život. (Matoušek, 1995)

Deprivace způsobuje sociální handicap, má negativní vliv na vývoj osobnosti dítěte (opožďování psychomotorického vývoje, nedostatek volných vlastností, poruchy chování). Tyto děti často nemají motivaci k ukončení vzdělání nebo k dalšímu vzdělávání, následně mají pak horší šanci uplatnit se na pracovním trhu. V mnoha případech nebývá bezproblémový ani návrat do původní rodiny po odchodu z dětského domova. Tito mladí lidé se často vrací do patologického prostředí, do nekvalitních rodin, ze kterých byly dříve z různých důvodů odebrány. (GOTTWALDOVÁ, Martina. *Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života: Metodická příručka Poradenského centra pro děti a mládež s nařízenou ústavní výchovou Centra J.J.Pestalozziho Chrudim* [online]. Chrudim, 2006 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://otevridvere.cz/download/metodicka_prirucka.pdf)

Záměrné a systematické rozvíjení citových a rozumových schopností člověka, utváření postojů dítěte, způsobů chování v souladu s cíli dané skupiny, kultury apod. shrnujeme pod pojmem **výchova**. Jedná se o naplnění psychologických a sociálních potřeb. (Hartl, 2007) Důležitá je při výchově dítěte role ženy i muže. Za aktéra péče je považován pečovatel, aktérem výchovy je vychovatel, to vše je spojeno pod pojem „**náhradní výchova**“. (Škoviera, 2007)

Pojem „**náhradní výchova**“ je zakotven v Zákoně č. 14/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR a v Zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině. Poprvé byl tento termín v ČR použit pravděpodobně „*Asociací náhradní výchovy*“. Za systém náhradní výchovy lze považovat soubor zařízení pečujících o děti a mládež spadající pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (MŠMT). (DVOŘÁK, Jakub. *Systém náhradní výchovy* [online]. Praha, 2007 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://anv.cz/System_nahradni_vychovy.pdf)

Ústavní výchovu může soud nařídit dle Zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, a to v případě ohrožení nebo narušení výchovy dítěte nebo nemohou-li výchovu dítěte zajistit rodiče, a to až poté, co nelze výchovu zajistit náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou výchovou, což podporuje i **Úmluva o právech dítěte**. Ústavní výchova je vždy až krajním řešením, a to v případě, nelze-li výchovu dítěte zajistit jinak.

Při nařízení ústavní výchovy je nutno soudu předložit:

- zprávy příslušného Orgánu sociálně – právní ochrany dětí (OSPOD)
- vyjádření dítěte, pokud je toho schopno
- vyjádření stanoviska rodičů

Péče je hlídání, dozor, dohled, kontrola při zachování vzájemné nezávislosti osob. Zde se jedná o naplnění potřeb biologických. (Škoviera, 2007, s. 30)

Ústavní péče je péče poskytovaná profesionálními pracovníky (případně také dobrovolníky) v ústavním zařízení (Matoušek, 2003, s. 253)

Náhradní výchovná péče je ústavní výchova, ochranná výchova a péče o děti v zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc. Poskytování náhradní výchovné péče se řídí Zákonem č. 109/2009 Sb., školská zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, ve znění pozdějších předpisů.

Ochranná výchova je dle Zákona 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže formou ochranného opatření. Soud může ochrannou výchovu nařídit v těchto případech:

- *není-li o výchovu mladistvého náležitě postaráno a nelze-li nedostatek výchovy odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině náhradní*
- *byla-li dosavadní výchova mladistvého zanedbána*
- *neposkytuje-li prostředí, ve kterém mladistvý žije, záruku jeho náležité výchovy a nepostačuje-li nařízení ústavní výchovy dle Zákona o rodině. Ukládá se nejdéle do 18 let věku.*

Dítěti mladšímu 15 let, které se dopustilo trestného činu, může soud uložit:

- dohled probačního úředníka
- zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného výchovného programu
- ochrannou výchovu.

Dle Zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád lze soudem uložit při řešení nenadálé, složité životní situace **předběžné opatření**, kterým je nezletilé dítě předáno určené osobě, a to v případě, ocitlo-li se bez jakékoli péče anebo je-li ohrožen jeho život nebo ohrožen či narušen jeho příznivý vývoj. Ukládá se na dobu 1 měsíce, poté může být prodlužováno.

Prevence probíhá na úrovni *celospolečenské* (osvěta, výchova, zdůraznění hodnot, které přináší dobře fungující rodina), dále je to prevence *zaměřená na rizikové skupiny a jednotlivce* (sociálně – patologické jevy, které by mohly narušit dobře fungující rodinu) a cílevědomá sociálně – terapeutická intervence v rodině, tzv. *sanace rodiny* (opatření k umožnění příznivého psychosociálního vývoje dítěte).

1.2 Zařízení pro výkon ústavní péče

Výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů upravuje Předpis č. 109/2002 Sb, ve znění pozdějších předpisů.

Účelem těchto zařízení je:

- *preventivní výchovná péče*
- *zajištění základního vzdělání* v souladu s ústavními principy a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, kterými je ČR vázána tak, aby byly vytvářeny podmínky k podpoře sebedůvěry dítěte
- *rozvoj osobnosti, zdravý vývoj, řádná výchova a vzdělání*, a to u osob ve věku od 3 do 18 let (případně do věku 26 let po dobu studia).

Zařízení ÚP spolupracují s OSPOD a také s rodinou dítěte (rodinná terapie, nácvik rodičovských a jiných dovedností nezbytných k výchově v rodině, podpora při přechodu dítěte do jeho původní rodiny nebo přemístění do náhradní rodinné péče, předcházení vzniku nebo narušení zdravého vývoje dítěte, odstranění příčin a důsledků již narušeného chování).

Mezi zařízení a střediska, která spolupracují s OSPOD v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte patří:

- **dětský domov** – pro děti od 3 do 18 let věku a nezletilé matky s dětmi s nařízenou ústavní výchovou, bez poruch chování. Tyto děti navštěvují běžná školská zařízení, která nejsou součástí DD
- **dětský domov se školou** – pro děti od 6 let věku do ukončení školní docházky s nařízenou ústavní výchovou, se závažnými poruchami chování, vyžadující výchovnou léčebnou péči (přechodná nebo trvalá duševní porucha), s uloženou ochrannou výchovou u nezletilých matek s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a jejich děti. Je zde vytvořeno 2 – 6 rodinných skupin (5 – 8 dětí) stejného pohlaví a věku
- **výchovný ústav** – pro děti od 15 let se závažnými poruchami chování s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou, dále pro nezletilé matky a jejich děti, pro děti vyžadující výchovně – léčebnou péči
- **diagnostický ústav** – pro děti, kterým uložil soud ústavní výchovu, ochrannou výchovu nebo předběžné opatření, odsud jsou pak umístovány děti do DD, DD se školou nebo výchovných ústavů. Výjimku tvoří děti s poruchami chování. Ve skupinách je 4 – 8 dětí. Mohou zde být umístěny i děti ve věku od 12 let se závažnou poruchou chování.

Tato zařízení poskytují péči a výchovu dětem s nařízenou ústavní výchovou, speciálně pedagogické a psychologické služby také v ambulantní formě a také dětem, kterým bylo nařízeno předběžné opatření a dětem jiných národností. Dětem jsou zde poskytovány základní životní potřeby (stravování, ubytování, ošacení, učební potřeby a pomůcky), hrazeny nezbytně nutné náklady na vzdělávání, zdravotní služby, léky, zdravotnické prostředky. Dále mohou být hrazeny náklady na kulturní, sportovní a uměleckou činnost, soutěžní akce, rekreaci a jiné.

Do těchto zařízení jsou umísťovány i děti s mentálním, tělesným nebo smyslovým postižením, s vadami řeči nebo více vadami. Jsou zde vytvářeny podmínky také pro náboženskou výchovu, a to s ohledem na předchozí rodinnou výchovu a na rozumovou zralost dítěte.

Výše uvedený předpis také stanovuje počet dětí umísťovaných do těchto zařízení, jejich práva a povinnosti, ale také práva a povinnosti ředitele a zaměstnanců, akreditaci k oprávnění zjišťovat psychickou způsobilost, úhradu péče, kapesné, osobní dary, věcnou pomoc, vedení dokumentace, pojištění a další. (Předpis č. 109/2002 Sb.)

1.2.1 Dětské domovy

V roce 1960 byla založena **Federace dětských domovů (FDD)**, tehdy jako „Národní sdružení dětských domovů ČSSR“, která pracovala na federální bázi až do rozdělení republiky, kdy vznikly dvě samostatné sekce – česká a slovenská. Jejím hlavním cílem je podpora a rozvoj všech forem výchovně vzdělávacích aktivit dětí v náhradní rodinné péči, zejména ale dětí s nařízenou ústavní výchovou. Je součástí mezinárodní organizace FICE, jež hájí práva dětí ohrožených sociálně patologickými jevy a s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou. Pořádá odborné semináře, kongresy, zabývá se publikační, poradenskou a výzkumnou činností s cílem dalšího rozvoje výchovné pomoci dětem. Pro děti v zařízeních pro výkon ústavní péče zajišťuje prázdninové pobyty, kulturní a sportovní akce. (*Federace dětských domovů ČR: Fédération Internationale des Communautés Éducatives* [online]. Staňkov, 2010 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.fddcr.cz/node/2>

Dle posledních dostupných dat Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS) bylo ke konci roku 2012 v ČR 33 kojeneckých ústavů a DD pro děti do 3 let věku s kapacitou 1 700 míst, umístěno bylo 1 397 dětí. V průběhu roku 2014 jich bylo přijato 1 932 (ve většině případů ze zdravotních důvodů) a 1 940 jich bylo propuštěno do vlastní rodiny, z toho ¼ těchto dětí byla v ústavu déle než 1 rok. (KREMEROVÁ, Radka. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR: Činnost kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do tří let a dalších zařízení pro děti v roce 2011* [online]. 2012 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/rychle-informace/cinnost-kojeneckych-ustavu-detskych-domovu-pro-deti-do-tri-let-dalsich-zarizeni-pro-deti-roce-2011>)

Důvodem umístění dítěte do DD mohou být nefunkční rodina - neutěšené rodinné poměry, neúplná rodina, týrání nebo zneužívání dítěte, nezvládnutá péče ze strany rodičů, nemoc nebo úmrtí rodičů, ale také páchaní trestné činnosti, násilí, zanedbání povinné výchovy, týrání a jiné.

Děti jsou do DD umisťovány na základě rozhodnutí soudu, a to na základě odborných diagnostických zpráv a doporučení (dětský psycholog, dětský psychiatr, neurolog, zprávy ze školy, pedagogická hodnocení).

V DD je kladen v současnosti důraz na rodinný model života, je respektována individualita a schopnosti dětí, jsou podporovány jejich zájmy a dovednosti. Po stránce vzdělávání dohlíží pracovníci DD na dodržování pravidelné školní docházky, jsou v neustálém kontaktu s pedagogy škol, dbají na přípravu dětí na vyučování. Po stránce sociální je poskytována finanční a materiální podpora a zabezpečení dětí až do odchodu z DD, což je často paradoxně právě příčinou jejich problematického nástupu do každodenního života mimo DD. (*Dětský domov Chomutov: Charakteristika* [online]. 2010 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.ddcv.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=7&Itemid=8)

Hlavní funkcí těchto zařízení je podpora a péče, je zde poskytováno chybějící rodinné zázemí. DD je pro některé děti jedinou možností důstojné existence. Před rokem 1989 byla ústavní péče (ÚP) koncipována spíše jako ochrana uživatelů před vlivy vnějšího prostředí, v případě dětí umisťovaných do DD mnohdy, bohužel, před jejich rodiči, blízkými (případy týrání, zneužívání). V porevolučních letech se stala cílem ÚP snaha poskytovat služby dle potřeb dítěte a podpora vztahů k původní biologické rodině. (Matoušek, 1999)

Obrázek č.1 Struktura nákladů v systému péče o ohrožené děti za rok 2014

Zdroj: [Http://www.knihovnanrp.cz/cz/nahradni-rodinna-pece/aktualni-statistiky/porovnani-pestounske-pece-a-ustavni-pece-z-hlediska-nakladu/](http://www.knihovnanrp.cz/cz/nahradni-rodinna-pece/aktualni-statistiky/porovnani-pestounske-pece-a-ustavni-pece-z-hlediska-nakladu/). [online]

1.3 Pojem sociální psychika

Pojem **sociální psychika** (psychologie) znamená „sociální svět“, ve kterém žijeme, „skupinu“, se kterou pracujeme a je tedy i o „nás“ samotných. Jde o chování jedince ovlivňující další jedince, reakce na jejich chování. Jedinec se stává součástí skupiny a nějakým způsobem v ní funguje. Sociální systém vytvořený lidmi, jejich vzájemné vztahy a vzájemná komunikace vytvářejí **sociální prostředí**. (Řezáč, 1998)

Každý zastáváme v tomto prostředí určitou sociální roli, kterou vyžaduje sociální situace. Vybíráme si vzorec chování, jenž vyplývá z dané situace a který vyjadřuje vztah jedince k ostatním lidem, k životu. Zaujímáme určité postoje (získané, hodnotící, naučené, uvědomované, neuvědomované), které tvoří **vlastnosti osobnosti**. Každý jedinec má své potřeby, a to:

- *existenční*
- *vztahové*
- *potřeby růstu*
- *sociálního začleňování*
- *potřebu intimity*

- *sociální aktivity*
- *strukturalizace životního prostoru.*

Dětem z DD schází právě ženská a mužská role (matka a otec), model vztahů v rodině.

Socializační proces je proces, v němž je dítě dospělými učeno normám společnosti a chování, které je od něj očekáváno. Dítě je pak schopno jednat samostatně a učí se zodpovědnosti za své konání, učí se své **sociální roli**, učí se poznávat sebe i své prostředí, osvojuje si **pravidla vzájemného soužití**.

Právě u dětí v ÚP je důležitý adaptační proces, jejich schopnost přizpůsobit se podmínkám a prostředí, jež na ně působí. Odebrání dítěte z původní rodiny a jeho umístění do zařízení ÚP je pro dítě traumatizujícím zážitkem, který negativně ovlivňuje celý jeho další život.

Oblast kognitivní, emotivní a konativní zahrnujeme pod pojem **socializace**, zde patří:

- *personalizace* (utváření osobnosti)
- *utváření životního stylu*
- *profesionalizace* (osvojování profesní role).

Jde o sebepojetí, sebehodnocení, sebeúctu a seberealizaci jedince.

Vzájemný vztah lidí při společné činnosti nazýváme **sociální interakcí**, jejímž předpokladem je vzájemnost, vzájemná stimulace a vzájemné ovlivňování, nesmí mít však povahu manipulace. Dítě se učí vnímat druhé lidi, komunikovat s nimi, řešit různé situace, reagovat na ně.

Záleží na klimatu skupiny, ve které dítě žije. Může docházet k různým reakcím (agrese, potlačení, ústup, únik, somatizace, rezignace). Děti v ÚP jsou vystaveny stresovým, případně konfliktním situacím. Důležitá je podpora pozitivního myšlení dítěte ze strany personálu DD a také pedagogických pracovníků ve školských zařízeních.

V ÚP jde o skupinový život, ve kterém si dítě musí najít své místo, postavení mezi druhými dětmi, očekává pocit bezpečí, sociální podporu. Děti se ve skupině snaží seberealizovat, získat si postavení, uznání, akceptaci. Jde o přijímání a odmítání, o uznání nebo despekt, o

sympatie nebo antipatie. Dítě se musí naučit respektovat určité normy chování a přijmout sankce za jejich porušení. (Řezáč, 1998)

Základní sociální skupinou je **rodina**, která dítě zásadně ovlivňuje. Zásadní význam pro dítě má způsob života rodiny a výchovné techniky. Bohužel děti, které jsou umístěny do ÚP, nemají se svou vlastní biologickou rodinou příliš dobré zkušenosti. Těmto dětem vlastní rodina nebyla většinou schopna zajistit pocit bezpečí, zabezpečení. Po rodině představuje další významný článek škola, v níž dochází k sociálnímu rozvoji dítěte prostřednictvím učení, sociální inteligence, empatie, kooperace, sociální tvořivosti a podobně. Dítě se snaží v kolektivu prosazovat, najít si v něm své místo, uplatnit se, touží po respektu a uznání.

Sociální klima ve skupině závisí na interakci mezi jejími členy, má vliv na motivaci, výkon, spokojenost, soudržnost, angažovanost dítěte. Každá sociální skupina se vyvíjí, mění, zaniká a má tři hlavní rysy: interakci, komunikaci a organizaci. Skupinová norma je dána skupinovými cíli. Děti z DD prožily často velmi náročné zátěžové a stresující situace a jejich život v DD probíhá ve skupině. (Řezáč, 1998)

Rodina má pro dítě nezastupitelný význam. Jde o primární společenskou skupinu osob s určitými vztahy. Je neustále formována společností, musí plnit mnoho funkcí a úkolů, aby ve společnosti obstála. Pro dítě by měla být rodina místem svobodného pohybu a harmonického vývoje osobnosti dítěte. V rodině by si dítě mělo budovat svou roli a své postavení ve společnosti. Nejvýznamnějším a nejcitlivějším obdobím je rané dětství, které má největší dopad na celý další život dítěte. Rodina, sociální vztahy v ní a výchova tvoří pro dítě zázemí, ze kterého bude vycházet při budování vztahů s okolím, zde nabírá první zkušenosti. (Matějček, 1995)

Dítě v zařízení ÚP potřebuje:

- stimulaci (podněty)
- smysluplný svět (zkušenosti, řád, smysl, dítě nabírá zkušenosti, přizpůsobuje se podmínkám, osvojuje si společenské chování)
- životní jistoty (pocit bezpečí, mezilidské vztahy)
- pozitivní identitu (přijetí sebe sama, sebeúcta, sebedůvěra)
- otevřenou budoucnost (životní perspektiva, naděje).

Dítě si do DD přináší zážitky a zkušenosti z původní rodiny, z minulého života. V nefunkčních rodinách nejsou často vytvořeny žádné citové vazby, dítě neví, co je to domov, prožívalo většinou pocit strachu a nejistoty. Poté je v DD vedeno různými vychovateli, případně vystřídá několik zařízení ÚP. Stává se pro něj problematická komunikace s okolním světem. Dochází k poruchám citové vazby a k oslabení identity. (*Středisko náhradní rodinné péče: Info o NRP* [online]. 2013 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/informace_o_nahradni_rodinne_peci)

1.4 Důvody umístování dětí do dětských domovů

Důvodů, kdy jsou děti umístovány do DD, je celá řada. Nejčastější jsou to již zmíněné neutěšené rodinné poměry, týrání, zanedbávání, zneužívání, nefunkčnost nebo neúplnost rodiny, nezvládnutá výchova rodiči, páchání trestné činnosti rodiči, příp. dítětem, záškoláctví, drogová závislost, útěky z domova a další.

ÚP navrhuje po zvážení a zmapování situace soud, může být ustavena také předběžná ÚP na určitou dobu, po jejím uplynutí je dítě buď:

- **vráceno zpět do původní rodiny**
- **umístěno do ÚP na delší dobu.**

Je nutno efektivně a intenzivně spolupracovat s rodinou, zaměřovat se spíše na prevenci sociálně patologických jevů.

Do ÚP bývají přijímány děti s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, děti, které vyžadují okamžitou pomoc anebo děti, které zde umístí sami rodiče, a to v závažných případech, kdy rodina není schopna řádnou výchovu dítěte zabezpečit. Povinností soudu je před nařízením ústavní výchovy prozkoumat, zda není možné náhradní rodinnou péčí anebo okamžitou pomoc nahradit jiným řešením (dětská centra, Klokánky, SOS vesničky).

Dítě by mělo vyrůstat v harmonickém prostředí, mít pocit bezpečí a jistoty. Důvody, kdy dítě ztrácí rodinné zázemí, jsou různé, a to:

- **rodiče se o své dítě *nechtějí* starat** – neschopnost rodičů se o dítě postarat, selhání v rodičovské roli a následné opuštění dítěte
- **rodiče se o své dítě *nemohou* starat** – úmrtí, vážné onemocnění, invalidita, vazba, výkon trestu rodičů nebo také zdravotní postižení dítěte, o které není možno se postarat v domácí péči
- **rodiče se o své dítě *neumějí* starat** - neschopnost rodičů vytvořit si citový vztah k dítěti, děti zanedbávané, týrané, zneužívané, ohrožené výchovou a péčí svých rodičů s možným rizikem ohrožení života dítěte. (Matějček, 2002)

2 STRUKTURA ÚSTAVNÍ PÉČE

ÚP je v ČR rozdělena do tří rezortů, které mají odlišný způsob financování, odlišnou metodiku, různou legislativu a odlišné požadavky na vzdělání svých zaměstnanců.

Pod rezort *Ministerstva zdravotnictví* ČR (MZ) spadají **kojenecké ústavy a dětské domovy pro děti do 3 let věku**, patří do oblasti zdravotnických zařízení léčebně preventivní péče a podléhají *Zákonu č. 20/1966 Sb., zákon o péči o zdraví lidu*.

Pod rezort *Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy* (MŠMT) spadají **diagnostické ústavy**, které vymezuje *Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy, zákon o školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů*, dále pak **dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy**, které podléhají *Zákonu o výkonu ústavní výchovy a Zákonu č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních*.

Pod rezort *Ministerstva práce a sociálních věcí* (MPSV) spadají **domovy pro osoby se zdravotním postižením**, které podléhají *Zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách*.

Hostitelská péče je další formou pomoci dětem umístěným v ÚP. Děti jsou s písemným souhlasem dočasně umístěny mimo ÚP (víkendový nebo prázdninový pobyt) a mimo vlastní rodinu. Tato péče je poskytována zejména dětem žijícím již dlouhodobě v ÚP, u kterých již není předpoklad náhradní rodinné péče. Jedná se zejména o děti se zdravotním postižením, odlišného etnika, o sourozenecké skupiny, děti s výchovnými problémy. (*Středisko náhradní rodinné péče: Ústavní výchova* [online]. Praha 1, 2013 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/ustavni_pece)

2.1 Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD)

OSPOD představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, právo na vzdělání, zaměstnání. Zajišťuje také ochranu dítěte před fyzickým a duševním násilím, zanedbáním, týráním, zneužíváním. Jde o činnost celé řady orgánů právnických a fyzických osob.

Ochrana práv dítěte je ošetřena řadou legislativních opatření, a to i v mezinárodním měřítku (viz. legislativa níže). Zákony respektují princip fungování rodiny. Předním zájmem OSPOD je nejlepší prospěch a blaho dětí, a to bez jakékoliv diskriminace z hlediska rasy, pohlaví, náboženství aj.

Cílem OSPOD je především preventivní působení na vztahy v rodině a na jejich ochranu před sociálně-patologickými jevy.

Právní ochranu dětí poskytují obecní úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, krajské úřady, MPSV a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

(Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí: OSPOD [online]. 2015 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.ospod.cz/informace/obecne/>)

Obce a kraje mohou zřizovat zařízení sociálně - právní ochrany dětí, a to:

- *zařízení poskytující odborné poradenství pro péči o dítě*
- *zařízení sociálně – výchovné činnosti*
- *zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc*
- *zařízení pro výkon pěstounské péče.*

Sociálně-právní ochrana je poskytována dle Zákona č. 359/1999 Sb., a to bezplatně.

OSPOD poskytuje sociálně právní ochranu všem dětem, které se nacházejí na území ČR. (ČESKO. § 6, Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí. In Sbíрка zákonů ČR, ročník 1999, částka 111. Dostupné na: <http://www.zakonyprolidi.cz/1999 - 359>)

Od 1.6.2006 mají pracovníci OSPOD povinnost 4x ročně navštívit dítě v zařízení ÚP i v rodinách dětí. (GOTTWALDOVÁ, Martina. *Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života: Metodická příručka Poradenského centra pro děti a mládež s nařízenou ústavní výchovou Centra J.J.Pestalozziho Chrudim* [online]. Chrudim, 2006 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://otevridvere.cz/download/metodicka_prirucka.pdf).

2.1.1 Legislativní rámec

Sociálně právní problematika dětí v ÚP je rozdělena mezi MPSV, MŠMT, MZ a také Ministerstvo vnitra (MV) a Ministerstvo spravedlnosti (MS) – soudní řízení. Problémem jsou však nejasné kompetence, pomalé a neadekvátní řešení situací v této oblasti. (Matoušek, 2009)

Jak již bylo zmíněno výše, sociálně právní ochrana dětí se řídí Zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.

Dále jsou to pak tato legislativní opatření:

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů a o změně dalších zákonů

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině – tento zákon upravuje:

- svěřeni dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče (§45)
- pěstounskou péči (předpěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu)
- poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje
- osvojení (§63-77) – předadopční péče, mezinárodní osvojení

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny práv a svobod

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních.

Zákon č. 14/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR

Zákon č. 94/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 79/1978 Sb., o školských zařízeních

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě

Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon.

Mezi nejznámějšími mezinárodními smlouvami v oblasti ochrany práv dítěte je to:

Sdělení č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte Sdělení s. 209/1992 Sb., o Úmluvě a ochraně lidských práv a základních svobod.

2.2 Podpora ústavní péče

Pomoc dětem a mládeži v ústavní péči je jedním ze základních cílů **Střediska pro náhradní rodinnou péči**.

Tato organizace se snaží zkvalitnit život dětí v ÚP, rozvíjet jejich sociální dovednosti, přispívat k samostatnému životu, pořádá programy pro děti z DD a další akce.

Ohledně DD se již delší dobu vede debata i na politické úrovni. Obecně je zastáván názor, že nic nenahradí dítěti vlastní rodinu, a proto by umístění do DD mělo být až krajním řešením, kdy selže umístění dítěte do náhradní rodiny. Oponenti naopak existenci DD obhajují, a to z toho důvodu, že umístění do ÚP bude vždy některé dítě potřebovat a že zrušení DD není možné. Toto by znamenalo převrácení celého systému ÚP v ČR. Shoda byla nakonec v transformaci ÚP, kdy by končilo za zdmí DD co nejméně dětí. (ŘEHÁKOVÁ, Eva. MASARYKOVA UNIVERZITA. *Online.muni.cz/udalosti: Co nejméně dětí do dětských domovů* [online]. 30.3.2013 [cit. 2015-03-27]. ISSN 1801-0814. Dostupné z: [http://www.online.muni.cz/udalosti/3535-co-nejmene-deti-do-detskych-domovu#.VOsoQizRbms.%20\[online\].%29](http://www.online.muni.cz/udalosti/3535-co-nejmene-deti-do-detskych-domovu#.VOsoQizRbms.%20[online].%29)[Http://www.online.muni.cz/udalosti/3535-co-nejmene-deti-do-detskych-domovu#.VOsoQizRbms.%20\[online\].%29](http://www.online.muni.cz/udalosti/3535-co-nejmene-deti-do-detskych-domovu#.VOsoQizRbms.%20[online].%29))

V dnešní době existuje řada organizací na podporu a pomoc dětem z DD, například **Dejme dětem šanci**, o.p.s., která nabízí komplexní pomoc dětem zejména v posledních letech pobytu v DD, při ukončení pobytu v DD a při jejich startu do samostatného života. V současnosti spolupracuje tato organizace s 31 DD ve 14 krajích ČR. Její činnost i dalších organizací podporuje řada podniků, firem i známých osobností. (*Dejme dětem šanci* [online]. Praha: Pixel, 2011 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.dejmedetemsanci.cz/>)

Významnou organizací v oblasti sociálně právní ochrany dětí je Fond ohrožených dětí, založený v roce 1990 s působností na území celé ČR. Tato organizace pomáhá dětem sociálně ohroženým, týraným, provozuje krizové linky, provádí osvětu a snaží se o zlepšení legislativy a praxe na úseku sociálně právní ochrany dětí, zaměřuje se především na terénní sociální práci a sanaci rodin. (*Fond ohrožených dětí: FOD* [online]. Praha 1, 2012 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/o-nas>)

3 RIZIKA ÚSTAVNÍ PÉČE

Ústavní péče, zejména dlouhodobá, nese svá rizika. V ÚP jsou dána přesná pravidla, „někdo“ pere, vaří a tak dále, dítě se setkává s omezeným počtem lidí – s ostatními dětmi a se zaměstnanci DD, kteří se mohou často měnit, neboť je zde vysoká fluktuace. Nevzniká zde žádná citová vazba. Toto všechno snižuje možnost a schopnost adaptace na „život venku“, kde platí jiný režim.

Do DD se dostávají většinou děti stejné věkové skupiny, stejného pohlaví. Děti jsou stále kontrolovány, žijí v uzavřené komunitě, není podporováno jejich individuální chování. Při stálé interakci s ostatními může docházet k nevráživosti, úzkosti, agresii, k negativnímu chování vůči druhým. Nežádoucím jevem je šikana, kdy silnější jedinci projevují psychickou a fyzickou agresivitu vůči slabším, případně nemocným a podobně.

Děti nemají v DD dostatek soukromí, i když je snaha o vytváření co nejpřirozenějšího „rodinného“ prostředí. Dítě se musí neustále přizpůsobovat ostatním, organizačnímu řádu DD, sdílí s ostatními společné prostory. Ztrácí kontakt s původním prostředím, s rodinou, navazuje nové vztahy většinou jen v DD, případně ve škole.

Všechna tato hlediska se projevují na psychice dítěte, mohou nastat psychosomatické potíže, jako je úzkost, nespavost, nechutenství, deprese a další.

Vlivem dlouhodobého pobytu v DD dochází ke vzniku sociálně – patologických jevů, jako jsou krádeže, záškoláctví, útěky, užívání alkoholu, drog. (Matoušek, 1999)

Ve velkých homogenních kolektivech není možno plně rozvíjet osobní charakteristiky dítěte, nepřispívají k rozvoji jejich individuálního chování. V uzavřeném prostoru dochází často k „ponorkové nemoci“, ke ztrátě soukromí, zvyšuje se únava, snižuje se míra tolerance k druhým.

Děti se musí přizpůsobit režimu DD. Nemohou zde být navazovány žádné citové vazby. DD nahrazuje rodinu. (Matoušek, 1999)

Dle mého názoru ale není zajištěno příliš soukromí ani ve vícečlenné rodině, která musí mít také nějaký řád, aby mohla správně fungovat a pokud je i v rodině více dětí, pak také nemá každý svůj vlastní pokoj a podobně. Žádné zařízení ÚP nemůže dítěti nahradit vlastní rodinu a citové vazby, které se v ní utvářejí, pokud se ovšem jedná o rodinu harmonickou.

Častým společným rysem je pasivita dětí a absence motivace. Problémem je také střídání zařízení ÚP, i když je snaha tomu v co nejvyšší míře zabraňovat. Dítě se v tom případě musí

přizpůsobovat stále novým podmínkám, zvykat si na nový kolektiv, nové zaměstnance DD. Dalším problémem je pak vysoká fluktuace pracovníků v sociálních službách, kterou vykonávají z velké části ženy. Problémem je nízké finanční ohodnocení této záslužné práce. Vychovatelé – „tety a strejdové“ nemohou nahradit dítěti rodiče, neexistuje zde důvěrnost či intimita. Vychovatelé jsou dětmi bráni spíše jako ti, co nařizují, kontrolují a stanovují dětem program, než jako jejich důvěrníci.

Jednou z nejdůležitějších potřeb dítěte je potřeba přijetí, uvědomění si svého vlastního já. V ÚP se na výchově dítěte podílí větší počet osob, a to se může také stát problémem, neboť je omezený individuální přístup ke každému dítěti, převládají zde většinou kolektivní aktivity, málokteré dítě v ÚP má například svůj koutek.

Děti vychovávané v ÚP mají sníženou sebeúctu, následkem negativních životních zkušeností jsou často nedůvěřivé k dospělým, často bývají v péči odborníků (psycholog, psychiatr). (GOTTWALDOVÁ, Martina. *Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života: Metodická příručka Poradenského centra pro děti a mládež s nařízenou ústavní výchovou Centra J.J.Pestalozziho Chrudim* [online]. Chrudim, 2006 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://otevridvere.cz/download/metodicka_prirucka.pdf.)

3.1 Problematika a nedostatky ústavní péče

ÚP v ČR prošla dlouhodobým vývojem. Činnost zařízení ústavní péče je dnes již orientována na potřeby klientů, nikoliv na jejich izolaci, jak tomu bylo v období před rokem 1989. Postupně došlo k modernizaci těchto zařízení, k omezování počtu umisťovaných dětí tak, aby bylo zajištěno jejich soukromí a tím byl omezen i počet dětí připadajících na jednoho pracovníka ústavu. Zařízení spolupracují úzce s OSPOD i s rodinami dětí, existuje snaha o navrácení dítěte do původní rodiny anebo umístění dítěte do náhradní rodinné péče tak, aby byl dítěti zajištěn zdravý vývoj a bezproblémový vstup do dalšího života. Důležitá je také spolupráce se školskými zařízeními.

V ÚP je o děti postaráno po materiální stránce lépe než v původních rodinách. Projevuje se tzv. „syndrom zlaté klece“, tzn., že děti mají vše připraveno, hrazeno, zorganizováno, ale schází zde důležitá citová vazba na vlastní rodinu, sourozence a připravenost, respektive nepřipravenost dětí pro praktický každodenní život za zdi DD. Děti vyrůstají v DD dnes již v menších komunitách, mají pevný denní režim.

Jak ukazují různé výzkumné projekty a statistické údaje, mnohé děti si po opuštění ÚP nejsou schopny poradit se základními každodenními problémy, jako např. nakoupit, hospodařit s penězi, zajistit si práci, bydlení, navazovat vztahy se svými vrstevníky, případně s původní rodinou. Děti často nemají jinou možnost, než se vrátit do původní rodiny, ze které byly dříve odebrány, vztahy bývají většinou zprerhané. Vzhledem k těmto okolnostem začala vznikat různá sdružení a organizace, která se zaměřují právě na tuto problematiku, například *Domy na půl cesty* a další. Jejich cílem je připravit tyto mladé lidi na vstup do běžného života, zapojit je do společnosti. Negativním dopadem ÚP a ústavní výchovy je zvýšené riziko inklinace k trestné činnosti (krádeže, loupeže, obchodování s drogami, požívání drog a jiných omamných látek, prostituce, gamblerství a další), nezaměstnanost a neochota hledat si práci. Tito mladí lidé jsou velmi zranitelní a snadno sklouznou na „šikmou plochu“. Potřebují pomocnou ruku.

Při pobytu v ÚP je dítě vytrženo z rodinného prostředí, je umístěno mezi cizí lidi, ostatní děti, své vrstevníky. Ne každé dítě je schopné se na nové prostředí ihned adaptovat. I děti z nefunkčních rodin a z neutěšeného rodinného prostředí své rodiče většinou milují a nechápou nastalou situaci. Jsou zmatené, bojácné, cítí se ukřivděné, některé mohou na vzniklou situaci reagovat naopak agresivním chováním. Každé dítě je individualita, každé si prošlo něčím negativním ve svém životě a při umístění do ÚP je mu nastolen určitý režim, je mu poskytnuto ubytování, strava, základní potřeby. Při střídání zaměstnanců na jednotlivých směnách a přidělených službách je nemožné a ani ne žádoucí vytvářet si jakékoliv vzájemné citové vazby. V ÚP je snaha napravovat traumata, která děti prožily terapeutickými přístupy, často ale naráží na negativní přístup samotného dítěte, které většinou umístění do ÚP vnímají jako trest. Zde se pak zapojují nezávislá poradenská zařízení, jako jsou pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče a další.

(GOTTWALDOVÁ, Martina. *Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života: Metodická příručka Poradenského centra pro děti a mládež s nařízenou ústavní výchovou Centra J.J.Pestalozziho Chrudim* [online]. Chrudim, 2006 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://otevridvere.cz/download/metodicka_prirucka.pdf)

Ústavní péče se vždy podepíše na zdravém vývoji dítěte, ať je zde dítě umístěno z jakýchkoliv důvodů. Nejvíce je zasažena psychika dítěte. Dochází k tzv. „**psychické deprivaci**“, která vzniká, nejsou-li u člověka uspokojovány v dostatečné míře a po dosti dlouhou dobu základní psychické potřeby (mateřská láska, přiměřené podněty pro zdravý vývoj dítěte, stálost věcného i sociálního prostředí, emoční potřeby, vytváření sebevědomí

dítěte). Psychická deprivace má za následek opoždění celého psychosomatického vývoje, jako jsou problémy s vývojem řeči, povrchnost citových vztahů, horší prospěch ve škole, problémy při sociálním začleňování. Tyto problémy mohou přetrvávat do dospělosti, a to například při navazování partnerských vztahů, při začleňování do pracovního kolektivu. O psychické deprivaci se začalo hovořit až v polovině 19. století, dříve byly tyto děti označovány jako „vlčí“.

ÚP sebou nese řadu problémů, ať už ve výchově dětí nebo v jejich pozdější integraci do společnosti. I když mají DD v ČR dlouholetou tradici, dosud nebyla vypracována metodika k řešení problému přípravy dětí na odchod z DD.

Jak ukazují některé průzkumy MPSV, k základním nedostatkům v ÚP stále patří:

- nedostatečné vzdělání a vzdělávání sociálních pracovníků a pedagogů – vychovatelů
- nedostatečný počet odborníků (psycholog, psychoterapeut) v zařízení ÚP
- problémy s okamžitou a pravidelnou pomocí dítěti v krizové životní situaci
- nedostatečná prevence proti syndromu vyhoření pracovníků v DD (supervize, psychohygiena)
- nedostatek individuálního přístupu k dítěti
- častá fluktuace zaměstnanců DD
- nerespektování individuality dítěte, systém odměn a trestů
- počet dětí na jednoho vychovatele DD
- nedostatky v práci s původní rodinou dítěte, ale také se sociálními pracovníky nebo školským zařízením
- oddělování sourozenců
- režim při osvojování společenských návyků a dovedností
- legislativní omezení při praktické přípravě dětí na samostatný život (normy vyhlášky č. 334/2003 umožňují samostatné vaření, nákupy, ale další vyhlášky toto již znemožňují, např. hygienické kontroly, problémy se skladováním potravin apod.). (GOTTWALDOVÁ, Martina. *Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života: Metodická příručka Poradenského centra pro děti a mládež s nařízenou ústavní výchovou Centra J.J.Pestalozziho Chrudim* [online]. Chrudim, 2006 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://otevridvere.cz/download/metodicka_prirucka.pdf)

3.1.1 Sociálně patologické jevy

U mnoha dětí propuštěných z ÚP po dovršení věku 18 let se projevují sociálně – patologické jevy. Jde především o krádeže, loupeže, vraždy, alkoholismus, požívání drog, prostituci, gamblerství a další.

Sociální patologie je souhrn nežádoucích, nezdravých a abnormálních společenských jevů pro společnost nepřijatelných. Sociálně – patologické chování způsobuje řada bio – psycho – sociálních faktorů, které působí v daném čase ve vzájemné interakci. Patří zde závislosti (alkoholismus, hráčství), jednání vůči sobě (tetování, sebepoškozování), jednání asociální (vandalismus, kriminalita), jednání pseudosociální (prostituce, rowdies aj.).

Důležitá je prevence těchto jevů, jejími zásadami jsou:

- získat si důvěru dítěte
- dávat dítěti příklad
- posilovat jeho sebevědomí
- učit jej řešit problémy
- dbát na správné využití jeho volného času
- pomáhat mu při vytváření hodnotového systému.

Cílem je vést děti ke zdravému sebevědomí, pomáhat jim při stanovení reálných životních cílů, posilovat jejich komunikační dovednosti. (ZŠ *Sídliště Vlašim: Sociálně-patologické jevy* [online]. Město Vlašim: Anawe, 2013 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://zssidliste.cz/socialne-patologicke-jevy/>)

Děti, které jsou postižené psychickou deprivací, vyrostou často v osobnosti citově chudé, které neumí pak samy lásku ani dávat, ani ji přijímat. Děti, které byly fyzicky trestané, týrané, se samy dopouštějí v dospělosti násilí. Děti se zvláštními sklony, které se liší od tzv. normálu, nazýváme dětmi „rizikovými“. Jde vlastně o všechny děti, které jsou přijaty a vychovávány někým jiným, tedy „cizím“. Jedná se o rizikové situace (náhradní rodinná péče, rozvod rodičů, onemocnění nebo úmrtí člena rodiny, nechtěnost dítěte při početí). Tato rizika si s sebou dítě nese do dalšího života.

Děti, které vyrůstají mimo původní rodinu, žijí přítomností, budoucnost je u nich zkrácena (od neděle do neděle) a minulost pro ně takřka neexistuje. (Matějček, 1995)

Mladí lidé, kteří opustí ÚP, mají často problémy v plnění partnerské, manželské a rodičovské role, mají problémy při výchově svých dětí, chybí jim model „normální“ rodiny.

Děti jsou vedeny k hospodaření s penězi, k výběru budoucího zaměstnání, některé DD mají zřízeny tzv. „startovací byty“. Po opuštění DD se jim však ze dne na den změnil život. Z mnohých se stávají bezdomovci, nemají kam a za kým jít.

4 INTEGRACE DĚTÍ Z DĚTSKÝCH DOMOVŮ DO BĚŽNÉHO ŽIVOTA

Integrace dětí z ÚP bývá často složitá, a to i přes veškerou snahu personálu těchto zařízení. Děti si po propuštění z ÚP často nevědí rady v základních životních situacích, nemají práci, finance, nemají kde bydlet a potýkají se s řadou dalších existenčních problémů. V DD je o ně po všech stránkách postaráno, vše za ně vyřizuje personál. Tzv. „syndrom zlaté klece“ je pak chápán spíše jako negativní důsledek pobytu v ÚP.

Podle průzkumů, jež provedlo Středisko náhradní rodinné péče, se 46% dětí vrací zpět do svých původních biologických rodin, které se o ně nedokázaly v minulosti postarat. Z toho je 64% původních rodin problematických a mladí lidé je často znovu opouštějí a hledají ubytování u známých, v azylových domech, domech na půl cesty, v různých ubytovnách apod. Je zde riziko vydírání. (*Středisko náhradní rodinné péče: Statistiky náhradní výchovy v ČR* [online]. Praha 1, 2013 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/statistiky_nahradni_vychovy_v_cr)

Zařadit se do **běžného života** pomáhají mladým lidem nejčastěji neziskové organizace, např. **SOS dětské vesničky - Program SOS Komunity mládeže**, která připravuje mladé lidi na nezávislý život pomocí instruktážních příspěvků vytvořených SOS dětskými vesničkami a **program Polozávislé bydlení** (*SOS Vesničky: Láskyplný domov pro každé dítě* [online]. 2015 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.sos-vesnicky.cz/nase-cinnost/projekty/odchazeni-z-nahradni-pece/>) Dále je to pak **Projekt „Najdi svůj směr“**, z nadace Terezy Maxové a další.

Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR byl spolufinancován projekt **ABECEDA aneb „první kroky do života“**. Jedná se o brožuru, která je návodem k životu za zdmi zařízení ÚP. Obsahuje pokyny a rady, jak si obstarat bydlení, práci, jak hospodařit s penězi, dále pak informace o sociálním systému a zdravotní péči a také právní minimum. Obsahuje 84 stran rad a návodů pro start do života a bude jistě pomocníkem všem mladým lidem, kteří DD opouštějí a začínají samostatný život. (SOBOTKOVÁ, Irena. *POZNÁMKY K SOUČASNÉ SITUACI V ÚSTAVNÍ VÝCHOVĚ DĚTÍ. V zájmu dítěte: Stránky o dětech v náhradní péči* [online]. Praha, 2009 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://vzd.cz/>)

4.1 Přípravenost dětí z dětských domovů na běžný život

Děti, respektive dospělí lidé, kteří po uplynutí 18 let věku opustí DD, bývají v důsledku péče, která je jim zde po celou dobu poskytována, bezradní v dalším životě. Nejsou schopni si bez pomoci zajistit základní potřeby (zaměstnání, lékař, finanční situace atd.). Nežijí, jako normální děti ve svých rodinách, schází jim rodinný vzor, schází jim příklad ženské a mužské role v rodině. Jejich život je organizován, má určitý řád a po opuštění ÚP nejsou tyto děti ve většině případů schopny vést normální život.

Děti žijí v DD ve skupinkách maximálně 6 - 8 dětí, bydlení se dnes podobá bytovým jednotkám a je o ně po materiální stránce dobře postaráno. Vychovatelé se o děti starají téměř jako o vlastní.

Po opuštění DD dnem svých osmnáctých narozenin se však tito mladí lidé střetávají s tvrdou realitou, jsou odkázáni sami na sebe. I když se v jejich posledních letech pobytu v DD snaží vychovatelé děti na vstup do reálného života připravit, jde o velký zlom, který působí na dětskou psychiku. Při opuštění DD dostanou finanční prostředky „pro začátek“, se kterými ale neumí ve většině případů hospodařit.

Za tímto účelem vzniklo například občanské sdružení „Dejme šanci dětem“ (viz. Výše) spolupracující s DD, které dětem a mladým lidem v této situaci pomáhá. Jde o podporu při studiu, vybavení domácnosti apod. (*Dejme dětem šanci* [online]. Praha: Pixel, 2011 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.dejmedetemsanci.cz/>)

Termín „Syndrom zlaté klece“ se v posledních letech, v souvislosti s pobytem dětí v ústavní péči, používá stále častěji a vystihuje problematiku úskalí dlouhodobého pobytu dětí v DD a následků ÚP po jejím opuštění.

O dětech z DD všeobecně panují ve společnosti různé názory a mýty. Starší generace chápe DD jako ústavní zařízení, kde je umístěn na jednom pokoji větší počet dětí s přísným režimem, kde mají děti jen nejnutnější materiální zajištění. Mladší generace dnes již chápe DD jako ústavní zařízení, kde je dětem poskytováno zázemí a pocit bezpečí, které jim z nějakých důvodů nemohla nebo nechtěla poskytnout vlastní rodina. A po stránce materiál-

ního zajištění žijí dnes děti z DD mnohdy lépe, než děti v běžných rodinách. Po odchodu z DD již tak dobré podmínky nemají.

Problémem je psychická (ústavní) deprivace dětí v DD, avšak dnes již do DD přicházejí s deprivací z vlastní rodiny. Prostředí v DD je pro ně často podnětnější, protože z původní rodiny byly odebrány rozhodnutím soudu, většinou v důsledku jejich vystavení sociálně – patologickým jevům (alkoholismus, drogy, časté střídání partnerů jednoho z rodičů, zadluženost rodiny, domácí násilí, chudoba, vystěhování z bytu a další), týrání, zanedbávání.

Jak uvádí odborná literatura, nejdůležitější je pro zdravý vývoj dítěte věk do 4 let, do DD přichází často děti starší. Po dovršení věku 18 let se některé děti vrací buď do vlastní rodiny, nebo odcházejí do Domů na půl cesty, či do nájemního bydlení a nemusí nutně skončit „na ulici“. Tyto programy jim nabízejí alternativu bydlení na přechodnou dobu, kde si mohou vyzkoušet samostatný život. (Matoušek, 1999)

Pojem „syndrom zlaté klece“ vznikl v posledních letech jako důsledek ústavní výchovy, tj. nízká připravenost dětí z DD na reálný život po opuštění ústavního zařízení.

I přesto, že v DD probíhají kurzy finanční gramotnosti, děti se učí vařit, nakupovat, není následná péče dostatečná. Počet dětí, které zvládnou úspěšný vstup do běžného života, stoupá. Přesto je stále velký počet těch, které tuto situaci nezvládnou.

Tito mladí lidé mají problémy s obstaráním bydlení, zaměstnání (nezaměstnanost), s kriminalitou, bezdomovectvím, sociálním vyloučením, s různými závislostmi, ztrátou sociální, emocionální a finanční podpory, trávením volného času, problémy s výchovou vlastních dětí a v partnerských vztazích. (Matoušek, 2009)

I když panuje všeobecně názor, že ÚP nemůže nikdy nahradit rodinné prostředí, přesto je v těchto případech především na vychovatelích, pedagogích a dalším personálu zařízení ÚP, ale nejen na nich, aby dětem nebylo poskytnuto jen materiální zázemí, ale také větší povědomí a praktické zkušenosti z reálného života.

Zařízení ÚP budou vždy potřebná, ale měla by být snaha o to, aby zde bylo umístěováno co nejméně dětí, a to v případech, kdy není již jiná možnost.

4.2 Sociální připravenost z hlediska psychologických aspektů a dopadů ústavní péče na vývoj dítěte

K psychické deprivaci může dojít i v rodinném prostředí, avšak ve velké míře k němu dochází v ústavním prostředí. Osobnostní vývoj pod vlivem deprivace rozdělujeme na typ normoaktivní, přičemž tyto děti jsou v zařízení většinou oblíbené. Působí vyrovnaně, avšak pod tlakem životních nároků se mohou zhroutit. Dalším typem je dítě hypoaktivní, či útlumové, které vykazuje apatii a snížený zájem. Typ sociálně provokativní je ten, jehož chování vykazuje náznaky agresivity, ve většině případů jsou tyto děti nezvladatelné a jejich chování se razantně změní, pokud jsou s vychovatelem samy. Typ charakterizovaný náhradním uspokojením potřeb je typický tím, že si snaží uspokojit hlad na nižší úrovni. Příznačné pro tyto děti je přejídání, agresivita, šikanování. Často jsou v péči psychiatra.

Všechny tyto typy mají společné aspekty, jako je například neschopnost navazovat skutečná přátelství, jejich vztahy jsou velmi ploché, ale také nedokáží přijmout pomoc.

Podstatná pro vývoj jedince je potřeba sebeúcty a pozitivního ocenění, naplnění, či nenaplnění této potřeby ovlivňuje způsob vnímání reality v dospělosti. (LIGA LIDSKÝCH PRÁV-Děti z ústavů!, 2007)

Navzdory těmto aspektům se zaměstnanci dětských domovů snaží své svěřence připravit na reálný život. Snaží se výchovou o sociální připravenost. Stěžejním bodem je hledání vhodného zaměstnání. Na toto téma mnohdy děti konverzují s psychology. Stěžejním bodem k sociální připravenosti je také umění hospodařit s penězi, proto děti dostávají měsíční kapesné. Učení se domácím pracem je ve výchově taktéž zahrnuto. Ve většině případů se učí starat se o své sourozence, kteří jsou také klienty dětských domovů. Velkým přínosem je možnost tzv. startovacích bytů, ve kterých mohou děti bydlet po odchodu z domova, přičemž samozřejmě musí být zaměstnanými a platit určitou částku. (Placáková Lucie, Placáková Markéta, Smolíková Kateřina, Vosátka Jakub, Horák Jakub *Integrace dětí z dětského domova do běžného života*. [online] Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2011. Dostupné z :<http://www.hks.re/wiki/integrace_deti_z_detskeho_domova_do_bezneho_zivota>)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část práce byla zaměřena na zjištění připravenosti dětí z dětských domovů na samostatný každodenní život po odchodu z ústavního zařízení, a to formou kvantitativního výzkumu. Byla použita dotazníková metoda. Dotazníky byly dány vychovatelům jednotlivých zařízení ÚP s žádostí o jejich předání a anonymní vyplnění dětmi, a to vždy minimálně v počtu 20 dotazníků na jedno zařízení ÚP. Celkem bylo rozdáno 200 dotazníků, z nichž se vyplněných vrátilo 134, tj. 67% z celkového počtu dotazníků.

Ve všech zařízeních jsme požádali o informovaný souhlas s uveřejněním získaných informací a jejich následné analýzy a vyhodnocení pro účely diplomové práce. Setkali jsme se vždy s maximální ochotou a vstřícností zaměstnanců DD. Dotazníky byly dány k vyplnění dětem ve věku od 15-ti let z vybraných DD v Olomouckém a Moravskoslezském kraji.

4.3 Metodologie výzkumu

Pro naplnění cílů a zodpovězení výzkumných otázek jsme zvolili kvantitativní výzkum pomocí dotazníků. Dotazník jsme formulovali pro potřebu tohoto výzkumu. Ve většině otázek byly použity základní uzavřené otázky. Odpovědi si respondenti vybírali pouze ze dvou možností. Dodatkové otázky nám umožňují určit hypotézy. Primární zjištěná data jsou použita do procentuálních grafů a níže detailně popsána.

4.4 Cíl výzkumného šetření a výzkumné otázky

Cílem výzkumného šetření je zmapovat sociální připravenost dětí z DD na samostatný život po odchodu z dětských domovů. Cílem bylo zjistit, zda děti mají ponětí o běžných každodenních záležitostech, jako je nakupování, placení složenek, odeslání doporučeného dopisu, podpis nájemní smlouvy, zakoupení jízdenky na městskou hromadnou dopravu nebo zda mají děti informace o sociálním a zdravotním pojištění anebo o tom, kam se obrátit o odbornou radu a pomoc v případě nutnosti.

Dotazník obsahoval dodatkové otázky k určení jednotlivých hypotéz. Zajímali jsme se o pohlaví, věk a délku pobytu respondentů v ÚP. Ke každé hypotéze jsme vybrali jednu otázku, data analyzovali a pomocí testu nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku porovnali s námi danými hypotézami H_0 a H_A .

Výzkumné otázky

1. *Jaké jsou finanční dovednosti dětí?*

- 1.1 Zdali si dokáží založit bankovní účet.
- 1.2 Zda vědí, kde si mohou zakoupit jízdenku na městskou hromadnou dopravu.
- 1.3 Zda vědí, jak mají uhradit nájem, telefonní poplatky a jiné.
- 1.4 Zda vědí o možnosti poskytnutí dávek státní sociální pomoci, či dávek v hmotné nouzi.
- 1.5 Zdali se orientují v úhradách zdravotního a sociálního pojištění.
- 1.6 Jestli si umí nakoupit zásoby jídla, například na týden.
- 1.7 Jestli byli poučeni o zadluženosti (půjčky, úvěry).

2. *Jaké jsou praktické dovednosti dětí?*

- 2.1 Zdali se dokáží zaevidovat na úřadu práce.

2.2 Jestli jsou schopni poslat doporučený dopis, či balík.

2.3 Zda jsou schopni poradit si s nájemní smlouvou.

2.4 Zda vědí, jak se postarat o domácnost (nákup, praní, úklid).

2.4.1 Existuje rozdíl ve schopnosti postarat se o domácnost v závislosti na pohlaví dětí?

HA: Mezi schopností děvčat a chlapců postarat se o domácnost je signifikantní rozdíl.

3. *Jaká je informovanost dětí?*

3.1 Zda vědí, kam se mohou obrátit s dotazem na pomoc ohledně bydlení.

3.2 Zda vědí, kde mají svého ošetřujícího lékaře.

3.3 Zdali mají informace, kam se mohou obrátit o radu, nebo pomoc ohledně výše uvedených záležitosti.

3.4 Jestli vědí, kam se mohou obrátit v případě dalšího studia.

3.5 Zda vědí, kde si mohou najít důležité informace (úřad práce, okresní správa sociálního zabezpečení).

4. *Jaké jsou vize dětí do budoucna?*

4.1 Zda mají představu o tom, co by chtěli v životě dělat, nebo čeho by si přáli dosáhnout.

4.1.2. Existuje rozdíl v pohledu na budoucnost dětí v závislosti na jejich věku?

HA: Mezi představou o své budoucnosti starších a mladších dětí je signifikantní rozdíl.

4.2 Zda mají děti možnost následného bydlení.

4.3 Jestli tuší, co budou dělat po opuštění dětského domova.

4.4 Jestli mají obavy, zda samostatný život zvládnou.

4.4.1 Existuje rozdíl v obavách ze samostatného života dětí po odchodu z DD v závislosti na délce pobytu v ústavním zařízení?

H0: Mezi délkou pobytu v DD a jejich obavami z následného samostatného života není signifikantní rozdíl.

4.5 Druh výzkumu

Cílem výzkumu bylo zmapovat sociální připravenost dětí, které jsou umístěny v dětských domovech za pomoci kvantitativní metody.

4.6 Technika výzkumu

Jako techniku výzkumu jsme použili dotazníkovou metodu, kdy byly anonymně zodpovězeny otázky. Ty byly formulovány jasně a zřetelně tak, aby byly pro děti pochopitelné a bylo na ně snadné odpovědět. Otázek bylo dvacet, odpovědi měly možnost uzavřených odpovědí. Výzkum probíhal předkládáním dotazníků (viz příloha č.1) a jejich následným vyplňováním dětmi z dětských domovů v Moravskoslezském a Olomouckém kraji. Další společné prizma tohoto výzkumu byl věk respondentů, který neměl být nižší než 15 let. Dotazník byl postaven do několika rovin. V tomto výzkumu se zajímáme především o finanční a praktické dovednosti, informovanost dětí a také jsme zde formulovali několik otázek ohledně následné budoucnosti dětí. Tyto sféry níže analyzujeme a zhodnocujeme.

Tabulka č.1 Rozdělení otázek v dotazníku na jednotlivé fragmenty

Jednotlivé fragmenty	Dotazníkové otázky
Finanční dovednosti	Dokážeš si založit bankovní účet?
	Víš, kde si zakoupit jízdenku na městskou hromadnou dopravu?
	Víš, jak uhradit nájem, telefonní poplatky aj?
	Víš o možnosti poskytnutí dávek státní sociální pomoci, dávek v hmotné nouzi?
	Máš informace o zdravotním sociálním pojištění a o jejich úhradách?
	Umíš nakoupit zásoby jídla, např. na týden?
	Byl(a) jsi poučen o zadluženosti? (půjčky, úvěry)
Praktické dovednosti	Dokážeš se zaevidovat na úřadu práce?
	Umíš poslat doporučený dopis, balík?
	Poradil(a) by sis s nájemní smlouvou?
	Víš, jak se postarat o domácnost?

Informovanost	Víš, kde se obrátit o pomoc ohledně bydlení?
	Víš, kde máš svého ošetřujícího lékaře?
	Máš informace, kam se obrátit o radu, pomoc ohledně výše uvedených záležitostí?
	Víš, kam se obrátit v případě dalšího studia?
	Víš, kde si můžeš najít důležité informace?(Úřad práce, okresní správa sociálního zabezpečení apod.)
Budoucnost	Máš představu o tom, co bys chtěl(a) v životě dělat, čeho bys chtěl(a) dosáhnout?
	Máš jít kam bydlet?
	Víš, co budeš dělat po opuštění dětského domova?
	Máš obavy, zda samostatný život zvládneš?

4.7 Výzkumný soubor

Dotazníky byly podány do DD v Olomouckém a Moravskoslezském kraji dětem starším patnácti let. Dostupný soubor v Olomouckém kraji byl DD a ŠJ Lipník nad Bečvou, DD a ŠJ Přerov, DD a ŠJ Olomouc, DD a ŠJ Černá Voda, DD a ŠJ Hranice a DD a ZŠ Zábřeh. Dostupný soubor v kraji Moravskoslezském byl DD a ŠJ Frýdek-Místek, DD a ŠJ Ostrava-Hrabová, DD a ŠJ Čeladná a DD a ŠJ Lichnov. Vychovatelé v každém dostupném zařízení měli k dispozici 20 dotazníků, které svým klientům rozdali a poté vyplněné vrátili zpět. Celkem bylo rozdáno 200 dotazníků, z nichž se vyplněných vrátilo 134, tj. 67% z celkového počtu dotazníků.

Tabulka č. 2 Základní soubor měřených dat a jeho odhadovaný počet

Kraj	Domov	Odhadovaný počet	Dostupný počet
Olomoucký kraj	DD a ŠJ Lipník nad Bečvou	20	11
	DD a ŠJ Přerov	20	14
	DD a ŠJ Olomouc	20	15
	DD a ŠJ Černá Voda	20	9
	DD a ŠJ Hranice	20	11
	DD a ZŠ Zábřeh	20	15
Moravskoslezský kraj	DD a ŠJ Frýdek-Místek	20	16
	DD a ŠJ Ostrava-Hrabová	20	14
	DD a ŠJ Čeladná	20	17
	DD a ŠJ Lichnov	20	12

4.8 Způsob zpracování dat

Při vyhodnocování výsledků výzkumu bylo brán zřetel na to, že se odpovědi respondentů nemusí shodovat s realitou, avšak při stanovených uzavřených otázkách a anonymitě při vyplňování dotazníků si nemyslíme, že by došlo k výraznému zkreslení výsledku výzkumu.

Dotazník je rozdělen do několika sfér sociální připravenosti. Zkoumali jsme především finanční a praktické dovednosti respondentů, snažili jsme se zmapovat také informovanost dětí a pokládali jsme otázky ohledně budoucnosti.

Ve většině kladených otázek vyšla negativní odpověď. Děti se opravdu velmi obávají reálného života, tato čísla jsou alarmující.

1. Jaké jsou finanční dovednosti dětí?

1.1 Zdali si dokáží založit bankovní účet.

Analýzou veškerých dat jsme schopni předložit komplexní výsledky výzkumu., z něhož vyplývá, že bankovní účet si umí založit 34% (46) dětí z mapovaných dětských domovů a 66% (88) nemá nejspíše ani ponětí, jak se tyto situace řeší.

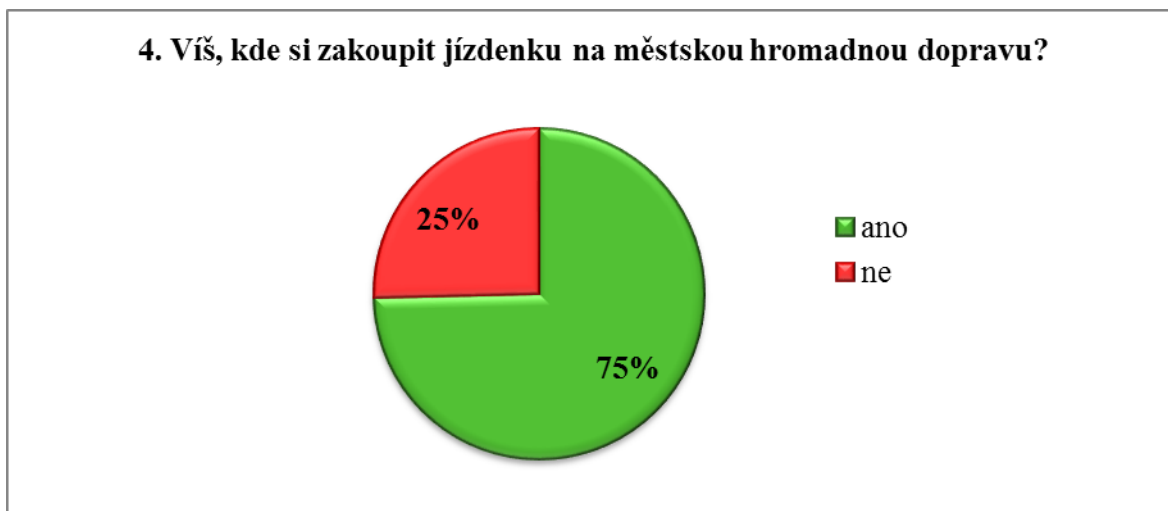
Graf č.1 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.2

1.2 Zda ví, kde si mohou zakoupit jízdenku na městskou hromadnou dopravu.

U otázky číslo 4 nám vyšly odpovědi s vysokým rozdílem a to 75% (100) dětí ví, kde si může zakoupit jízdenku na městskou hromadnou dopravu, zbylých 25% (34) netuší.

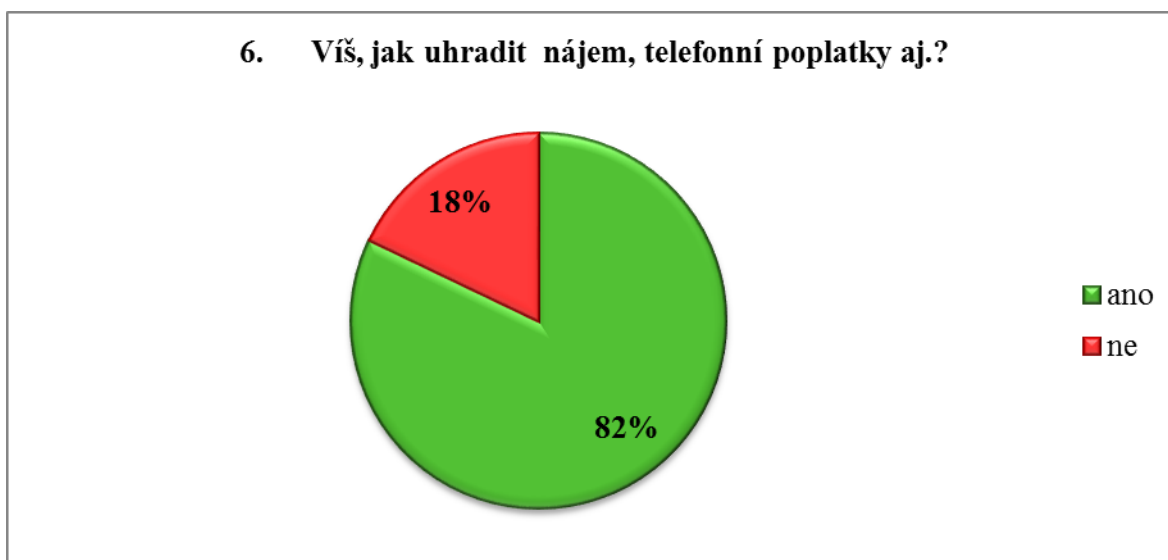
Graf č.2 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.4

1.3 Zda ví, jak mají uhradit nájem, telefonní poplatky a jiné.

Ovšem v šestém dotazu se odpovědi respondentů velmi liší, skoro většina 82% (110) dětí tvrdí, že si neví rady s uhrazením telefonních a jiných poplatků, na rozdíl od 18% (24), kteří si rady vědí.

Graf č. 3 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.6

1.4 Zda ví o možnosti poskytnutí dávek státní sociální pomoci, či dávek v hmotné nouzi.

O možnosti poskytnutí dávek státní sociální pomoci, dávek v hmotné nouzi ví 82% (110) jedinců, naopak netuší 18% (24).

Graf č.4 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.8

1.5 Zdali se orientují v úhradách zdravotního a sociálního pojištění.

Devátá otázka se týkala informací o zdravotním a sociálním pojištění a jejich úhradě, kladně odpovědělo pouze 22% (29), záporně 78% (105).

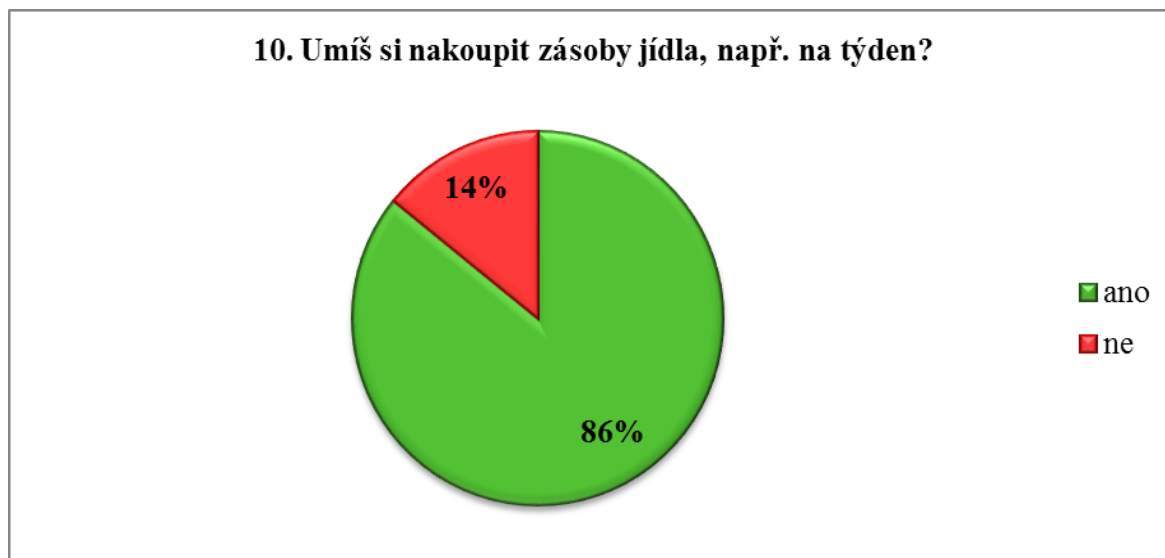
Graf č.5 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.9

1.6 Jestli si umí nakoupit zásoby jídla, například na týden.

Zásoby jídla na týden si dokáže nakoupit většina dětí, a to 86% (115), naopak nedokáže 14% (19).

Graf č.6 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.10

1.7 Jestli byli poučeni o zadluženosti (půjčky, úvěry).

Následující otázka o zadluženosti má vyhodnocení 83% (111) ano, 17% (23) ne.

Graf č.7 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.14

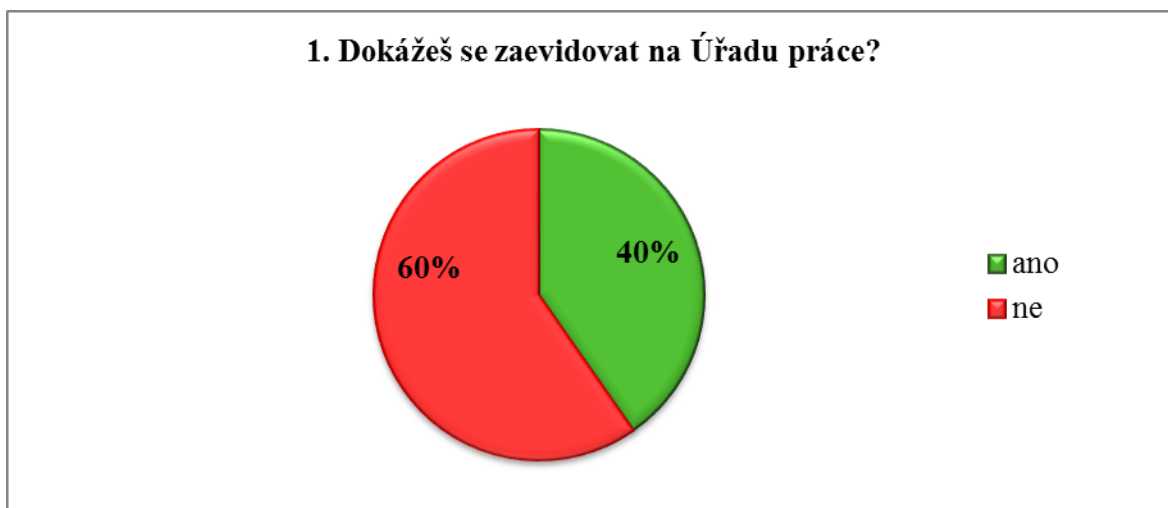

2 Jaké jsou praktické dovednosti dětí?

2.1 Zdali se dokáží zaevidovat na úřadu práce.

Pokud se budeme zabývat jednotlivými otázkami ze sféry praktických dovedností, 60% dětí, čili 80 odpovědělo, že se dokáže zaevidovat na úřadu práce, zbylých 40% (54) respondentů není schopno.

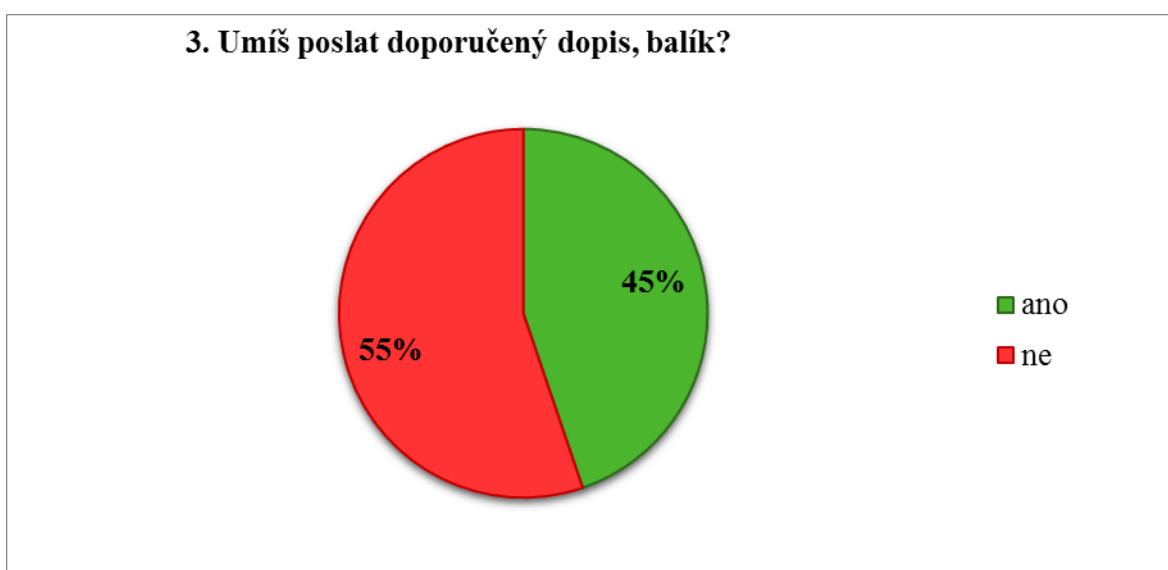
Graf č.8 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.1

2.2 Jestli jsou schopni poslat doporučený dopis, či balík.

Třetí dotazníkovou otázkou jsme zjistili, že na poště je schopno si poradit 45% (60) respondentů, naopak 55% (74) tuto činnost není schopno provést.

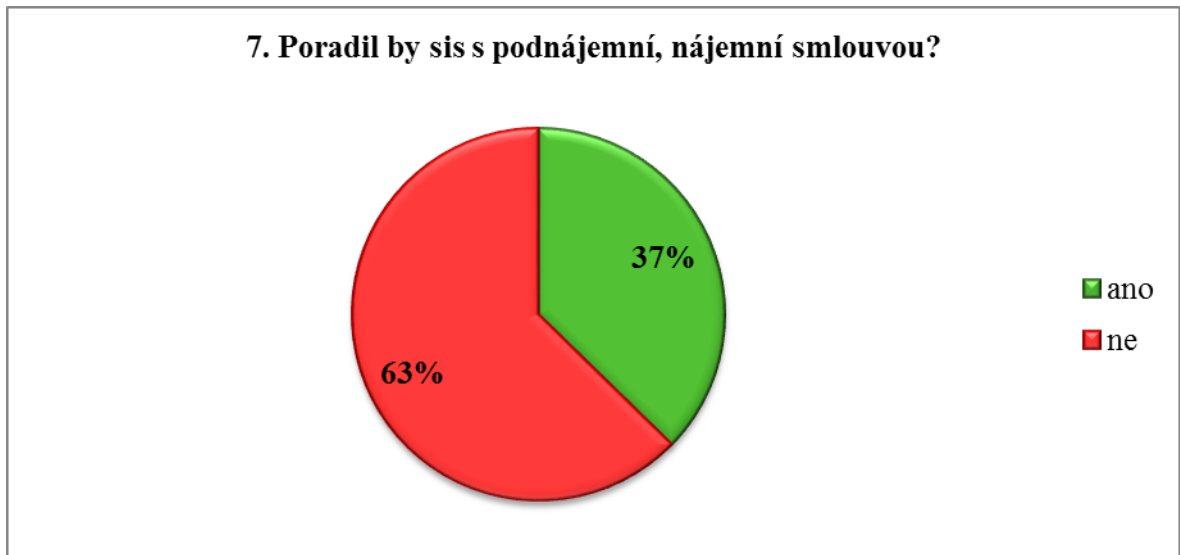
Graf č.9 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.3

2.3 Zda jsou schopni poradit si s nájemní smlouvou.

V otázce, zdali by si děti poradily s nájemní smlouvou, vyšly výsledky spíše negativní 63% (84), ano odpovědělo 37% (50) respondentů.

Graf č.10 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.7

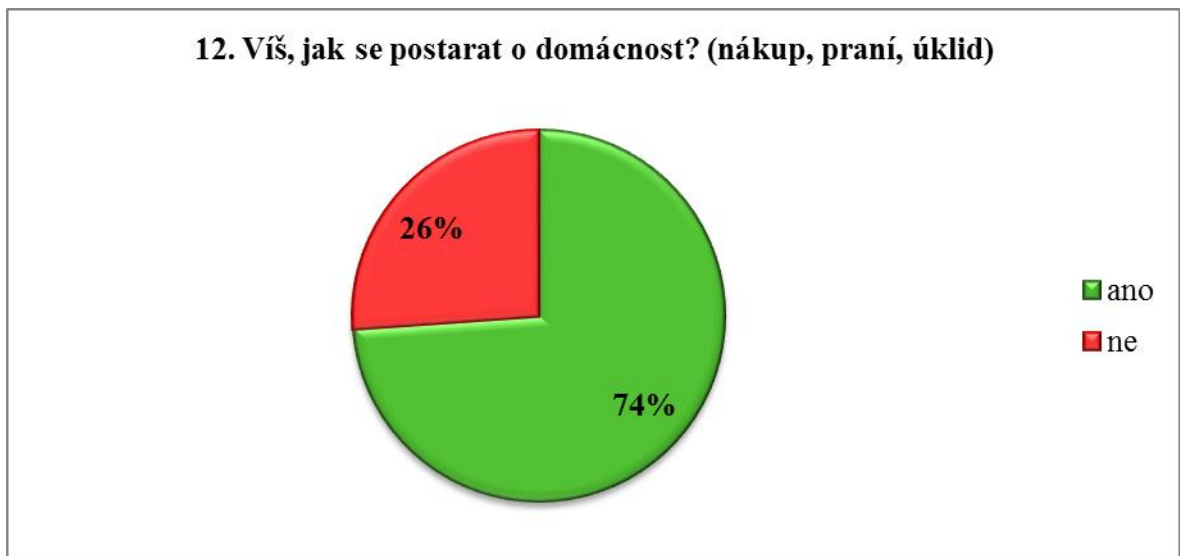

2.4 Zda ví, jak se postarat o domácnost (nákup, praní, úklid).

2.4.1 Existuje rozdíl ve schopnosti postarat se o domácnost v závislosti na pohlaví dětí?

HA: Mezi schopností děvčat a chlapců postarat se i domácnost je signifikantní rozdíl.

Pozitivně odpovídaly děti na další otázku, zda by byly schopny se postarat o domácnost - 74% (99) ano, ne pak 26% (35).

Graf č.11 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.12**Hypotéza 1**

VO1: Víš, jak se postarat o domácnost? (nákup, praní, úklid)

Hypotéza H0: Mezi schopností děvčat a chlapců postarat se o domácnost není signifikantní rozdíl.

Hypotéza HA: Mezi schopností děvčat a chlapců postarat se o domácnost je signifikantní rozdíl.

Tabulka č.3 Kontingenční tabulka-hypotéza 1

Pohlaví	Víš jak se postarat o domácnost?		Celkem
	Ano	Ne	
Děvčata	40 (38,418)	12 (13,582)	52
Chlapci	59 (60,582)	23 (21,418)	82
Celkem	99	35	134

Mezi odpověďmi na zodpovězené otázky nebyla prokázána statisticky významná souvislost. Mezi schopností chlapců a děvčat postarat se o domácnost tedy není signifikantní rozdíl, přijímáme H0. ($\chi^2(0,05)=0,408 < 3,841$).

3. Jaká je informovanost dětí?

3.1 Zda ví, kam se mohou obrátit s dotazem na pomoc ohledně bydlení.

V páté otázce ohledně zajištění následného bydlení, odpovědi ano 56% (75) i ne 44% (59) nevykazují příliš velký rozdíl.

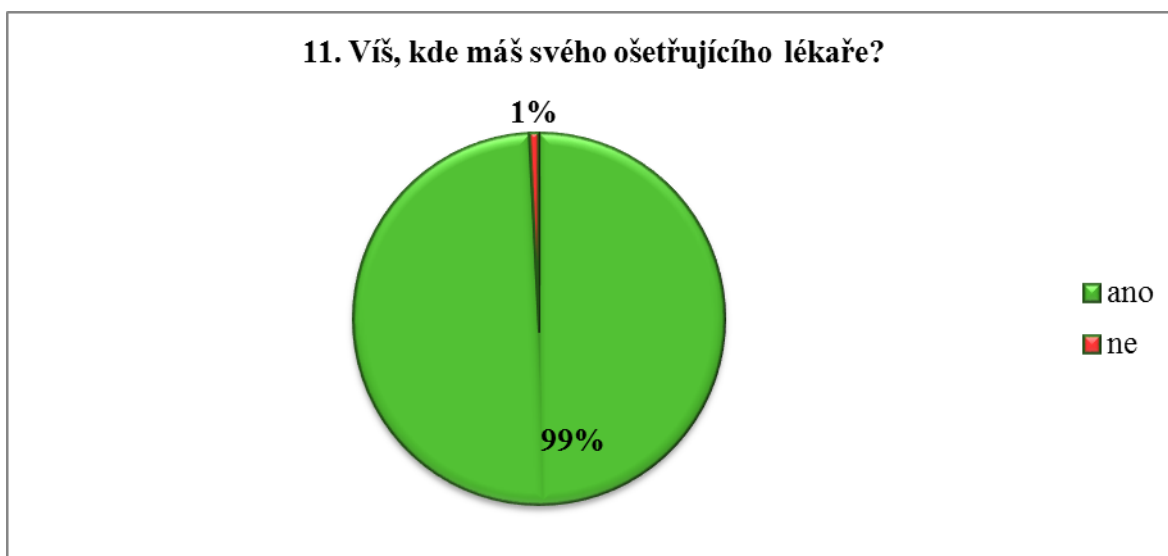
Graf č.12 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.5

3.2 Zda ví, kde mají svého ošetřujícího lékaře.

V následující otázce odpověděli téměř všichni 99% (133), že vědí, kde mají svého ošetřujícího lékaře, pouhé 1% (1) nevědělo.

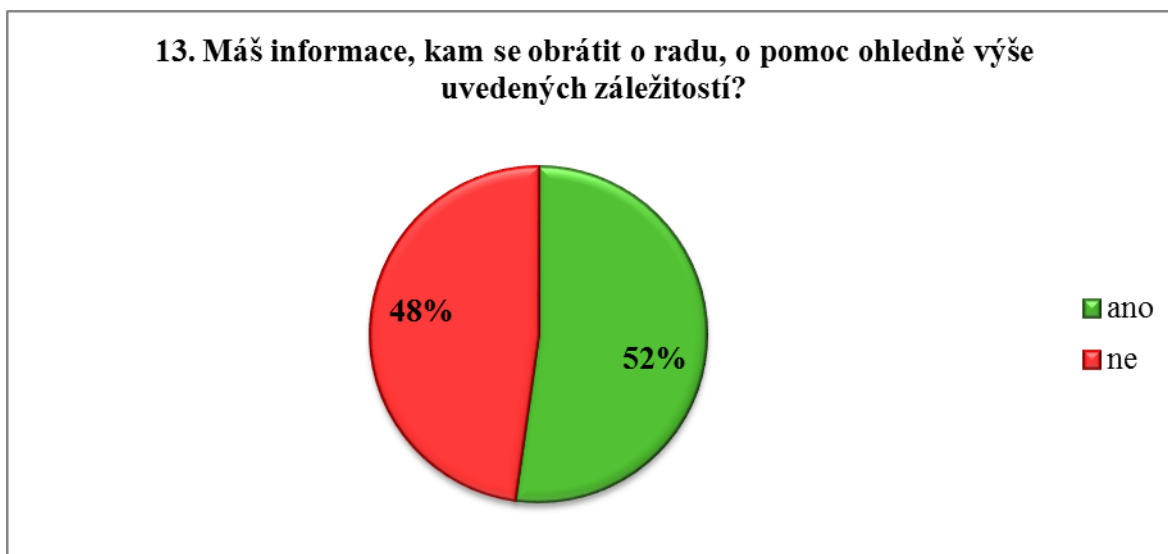
Graf č.13 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.11

3.3 Zdali mají informace, kam se mohou obrátit o radu, nebo pomoc ohledně výše uvedených záležitosti.

Vcelku vyrovnaných odpovědí se nám dostalo v otázce číslo 13, zda mají děti informace o tom, kam se obrátit o radu ohledně výše uvedených záležitostí, ano odpovědělo 52% (70), ne 48% (64).

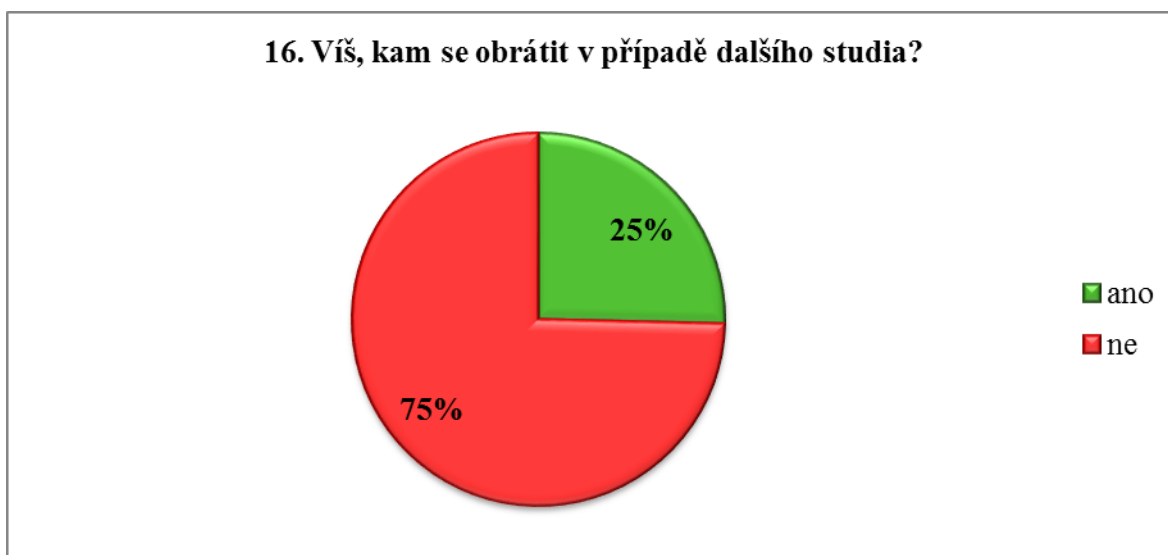
Graf č.14 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.13

3.4 Jestli vědí, kam se mohou obrátit v případě dalšího studia.

Velmi alarmující výsledek nám vyšel u otázky číslo 16, 75% (100) jedinců neví, kam se má obrátit v případě dalšího studia, na rozdíl od 25% (34), kteří odpověděli, že vědí.

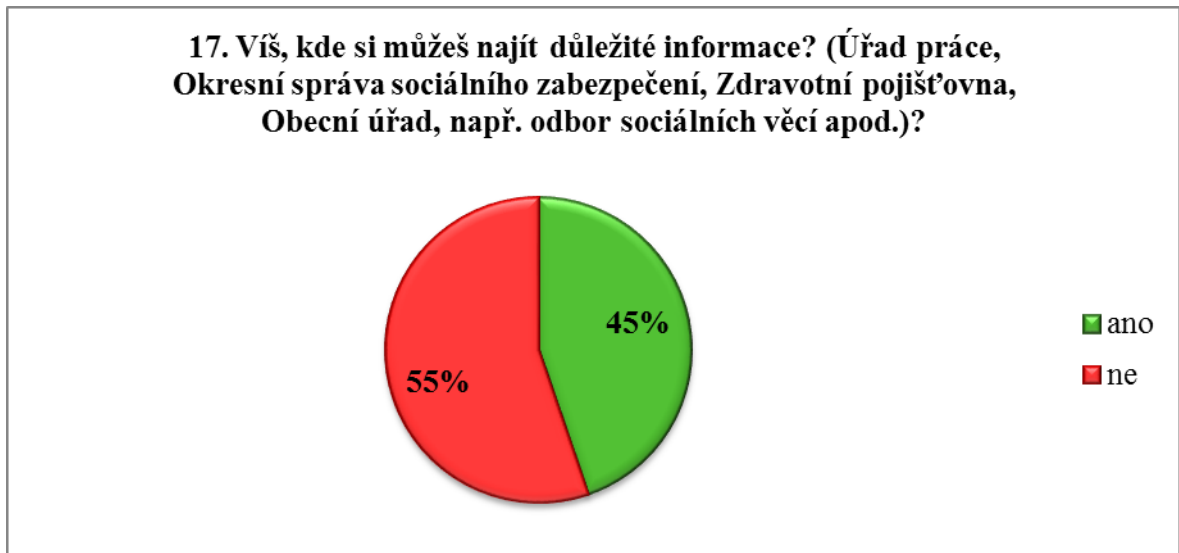
Graf č.15 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.16

3.5 Zda vědí, kde si mohou najít důležité informace (úřad práce, okresní správa sociálního zabezpečení).

Téměř vyrovnané odpovědi 45% (60) ano, 55% (74) ne vykazují odpovědi na otázku, zdali vědí, kde si mohou najít důležité informace.

Graf č.16 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.17

4. Jaké jsou vize dětí do budoucna?

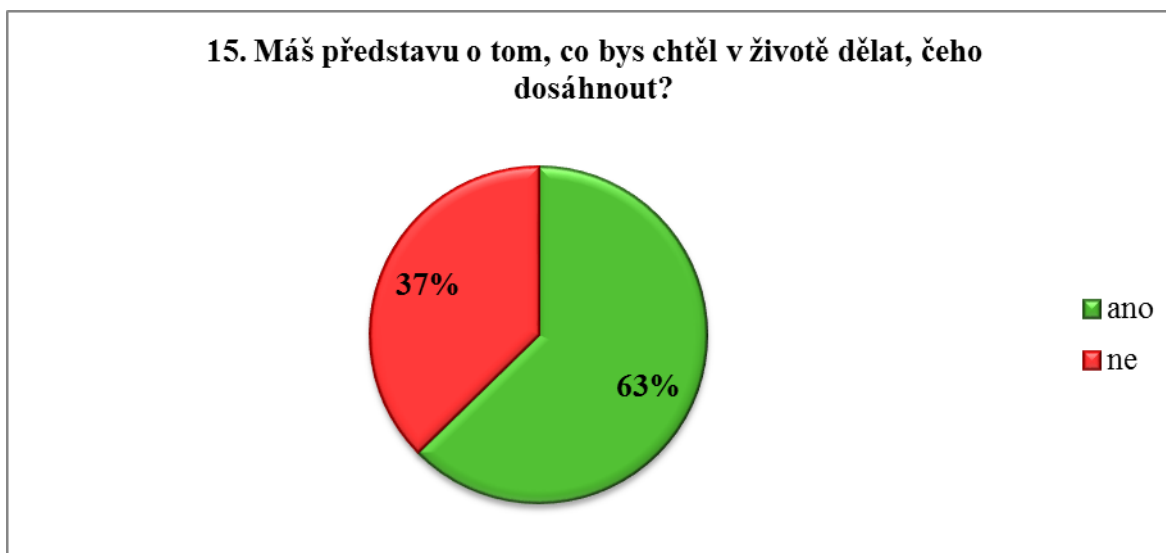
4.1 Zda mají představu o tom, co by chtěli v životě dělat, nebo čeho by si přáli dosáhnout.

4.1.2. Existuje rozdíl v pohledu na budoucnost dětí v závislosti na jejich věku?

HA: Mezi představou o své budoucnosti starších a mladších dětí je signifikantní rozdíl.

63% (84) respondentů má představu o tom, co by chtěli v životě dělat a čeho by chtěli dosáhnout, 37% (50) netuší.

Graf č.17 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.15

Hypotéza 2

VO2: Máš představu o tom, co bys chtěl(a) v životě dělat, čeho bys chtěl(a) dosáhnout?

Hypotéza H0: Mezi představou o své budoucnosti starších a mladších dětí není signifikantní rozdíl.

Hypotéza HA: Mezi představou o své budoucnosti starších a mladších dětí je signifikantní rozdíl.

Tabulka č.4 Kontingenční tabulka-hypotéza 2

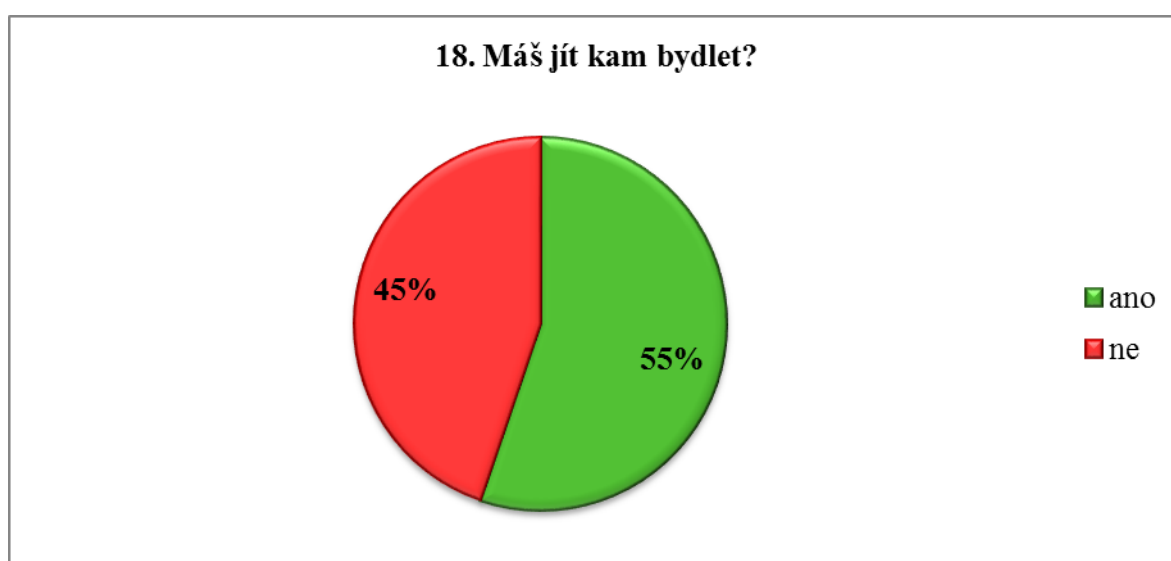
Věk	Máš představu o tom, co bys chtěl(a) v životě dělat, čeho bys chtěl(a) dosáhnout?		Celkem
	Ano	Ne	
15-18 let	50 (59,552)	45 (35,447)	95
19 let a více	34 (24,447)	5 (14,552)	39
Celkem	84	50	134

Mezi odpověďmi na zodpovězené otázky byla prokázána statisticky významná souvislost. Mezi představou o své budoucnosti starších a mladších dětí je signifikantní rozdíl. přijímáme H_A ($\chi^2(0,05)=0,14,108 > 3,841$).

4.2 Zda mají děti možnost následného bydlení.

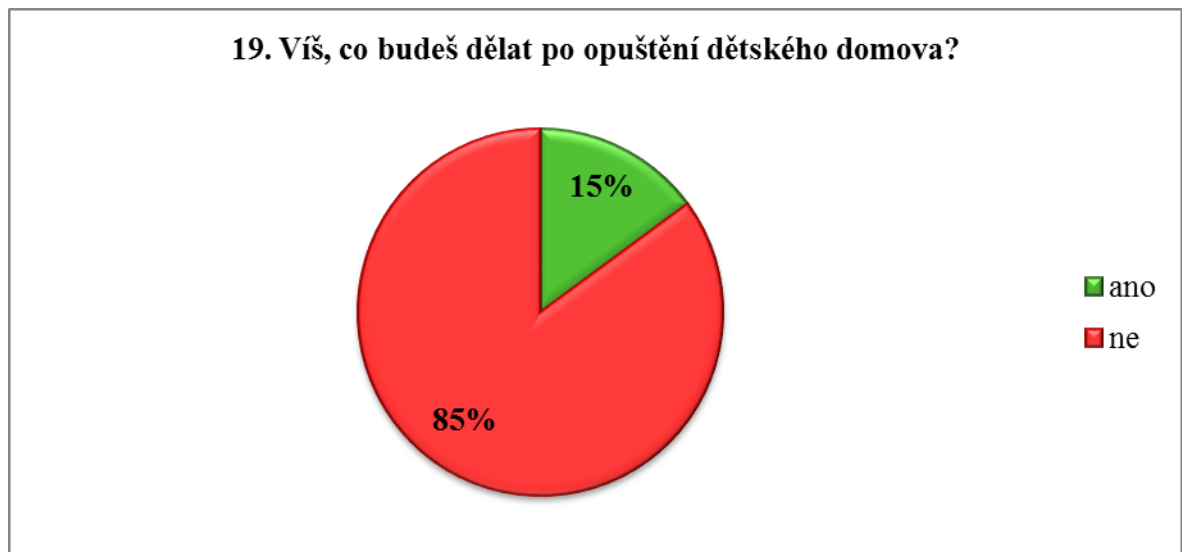
Ptali jsme se dětí, jestli mají možnost bydlení po odchodu z dětského domova, kladně odpovědělo 55% (74), záporně 45% (60).

Graf č.18 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.18

4.3 Jestli tuší, co budou dělat po opuštění dětského domova.

Alarmující výsledky zaznamenáváme v otázce č.19, kde pouhých 15% (20) respondentů odpovědělo, že vědí, co budou po odchodu z DD dělat, zato 85% (114) netuší. Tyto analyzované odpovědi mapovaného vzorku velmi poukazují na nepřipravenost na reálný život dětí z dětských domovů.

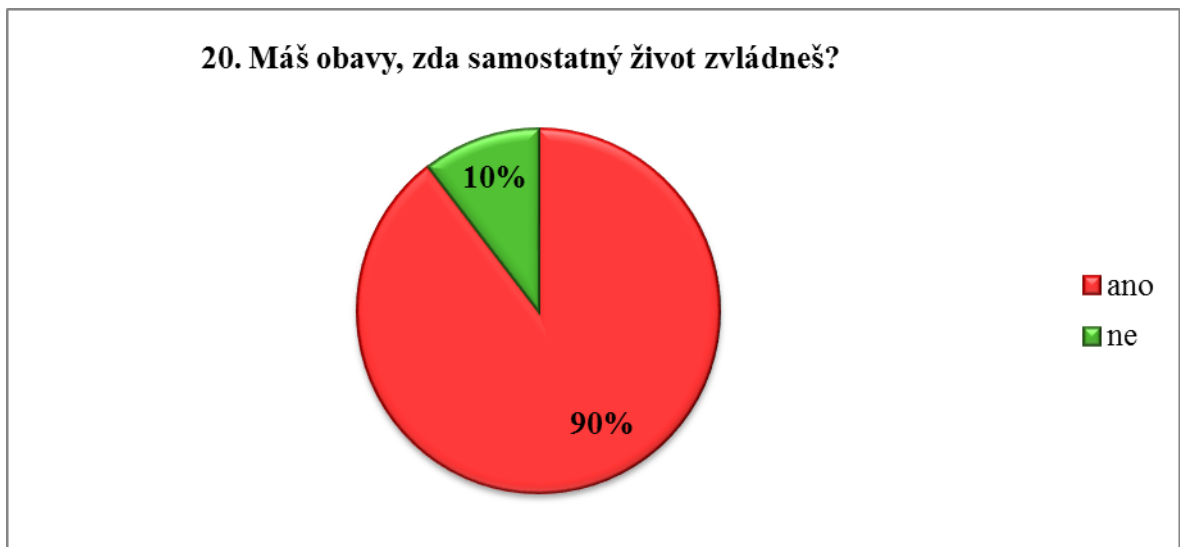
Graf č.19 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.19

4.4 Jestli mají obavy, zda samostatný život zvládnou.

4.4.1 Existuje rozdíl v obavách ze samostatného života dětí po odchodu z DD v závislosti na délce pobytu v ústavním zařízení?

H0: Mezi délkou pobytu v DD a jejich obavami z následného samostatného života není signifikantní rozdíl.

Poslední otázka nám uzavírá celý dotazník a také podtrhuje tento výzkum. Ptali jsme se dětí, jestli mají obavy ze samostatného života, 90 % (120) ano, 10% (14) ne.

Graf č.20 Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.20**Hypotéza 3**

VO3: Máš obavy, zda samostatný život zvládneš?

Hypotéza H0: Mezi délkou pobytu dětí v DD a jejich obavami z následného samostatného života není signifikantní rozdíl.

Hypotéza HA: Mezi délkou pobytu dětí v DD a jejich obavami z následného samostatného života je signifikantní.

Tabulka č.5 Kontingenční tabulka-hypotéza 3

Délka pobytu v DD	Máš obavy, zda samostatný život zvládneš?		Celkem
	Ano	Ne	
2-5 let	57 (53,731)	3 (6,268)	60
6 a více let	63 (66,268)	11 (7,731)	74
Celkem	120	14	134

Mezi odpověďmi na zodpovězené otázky nebyla prokázána statisticky významná souvislost. Mezi délkou pobytu dětí v DD a jejich obavami z následného samostatného života není signifikantní rozdíl. Odmítáme tedy HA ($\chi^2(0,05) = 3,446 < 3,841$).

4.9 Vyhodnocení výzkumu

Ze zmapovaných výsledků a po celkové analýze dat jsme schopni potvrdit, že dostupný vzorek respondentů má největší problém se svou budoucností. Potvrzujeme to sesbíranými a analyzovanými daty z dotazníkových otázek číslo 19 a 20, kdy celých 85 % dětí neví, co bude dělat po opuštění DD a většina, čili 90% nynějších klientů potvrzuje jisté obavy, zda samostatný život po puštění ústavní výchovy zvládne. Ve sféře informovanosti vyšla procenta velmi rozporuplná. Otázky týkající se informovanosti mapovaného vzorku poukazují na to, že děti ze 75-ti % nevědí, kam se mají obrátit v případě dalšího studia, ale většina-99% ví, kde má svého ošetřujícího lékaře, jak poukazují odpovědi na otázku číslo 11. Ve finanční sféře je rezultat majoritní. Výsledky deváté otázky o zdravotním a sociálním pojištění a jejich úhradách ukazují, že celých 78% respondentů si v této oblasti neví rady, na druhé straně v desáté otázce 86 % tvrdí, že si je schopno nakoupit zásoby jídla, například na týden. V šesté otázce 82% dětí odpovědělo, že vědí, jak uhradit nájem, telefonní poplatky a jiné. Ze zjišťovaných hypotéz můžeme prokázat, že mezi schopností chlapců a děvčat postarat se o domácnost tedy není signifikantní rozdíl, mezi představou o své budoucnosti starších a mladších dětí rozdíl je a také, že své obavy ze samostatného života mají děti nezávisle na délce pobytu v zařízení. V závěru bychom chtěli odkázat na článek Milana Opravila, ředitele DD Telč, který publikuje v učitelských novinách a neztotožňuje se stejně jako my s názorem německého osvíceneckého filosofa, že jedna dobrá matka znamená víc než sto učitelů (Johann Gottfried von Herder), ba naopak parafrázujeme větou, ani sto učitelů nenahradí to, co zkaží jedna špatná matka. (OPRAVIL, Milan. Mýty o ústavní výchově. *Učitelské noviny* [online]. 2011 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5768&PHPSESSID=5451853d48d6f6693fe5dd60abe4d0eb>). Naopak máme stejný názor jako tvrzení v práci Mgr. Veroniky Prukové, a to, že děti po opuštění ústavu přicházejí nedostatečně připraveny na normální život, který se diametrálně liší od maximálně zrežimovaného zažitého modelu života v zařízení. (PRUKOVÁ, Veronika. Osobnost dětí umístěných v dětských domovech z pohledu vybraných výzkumů & Ústavní výchova v číslech. *Aspekty náhradní výchovy* [online]. 2009 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.anv.cz/odborne/147-osobnost-deti-umistenychv-detskych-domovech-z-pohledu-vybranych-vyzkumu-a-ustavni-vychova-v-cislech>).

4.10 Návrh opatření

Na základě získaných informací z odborných zdrojů, literatury a z provedeného výzkumu navrhuji tato opatření:

- více s dětmi pracovat na přípravě k samostatnému životu již od útlejšího věku (nákupy, úklid, obstarávání běžných záležitostí, hospodaření s penězi apod.), a to jak při nácviu v DD, tak při reálných činnostech
- učit děti větší zodpovědnosti za sebe samotného, větší sebedůvěře
- vypracovat metodiku postupu přípravy dětí na odchod z dětského domova
- zajistit jejich větší informovanost o běžném životě a zvládnání každodenního života za zdmi ÚP
- zvýšit odbornost v přístupu zaměstnanců zařízení ÚP
- klást důraz na spolupráci s původní biologickou rodinou dítěte, snažit se o urychlení jeho návratu do těchto rodin (pokud je to možné)
- spolupráce s OSPOD a dalšími neziskovými organizacemi podporujícími samostatnost dětí z DD a také s odborníky z oboru psychologie, psychiatrie a se školskými zařízeními
- podávat připomínky k legislativním opatřením
- nalézt cestu spolupráce s mladými lidmi i po odchodu z DD
- potřeba vybudování většího počtu zařízení pro start dětí z DD
- zkvalitnit terénní sociální práci a ambulantní pomoc.

5 ZÁVĚR

Tématem diplomové práce byla sociální připravenost, respektive nepřipravenost dětí s nařízenou ústavní péčí na vstup do reálného života. Pro toto téma jsem se rozhodla jako zaměstnankyně, respektive vychovatelka v DD. Dílčím cílem bylo vytvořit také přehlednou strukturu ústavní péče v České republice a zároveň seznámit odbornou i laickou veřejnost s nejčastějšími patologickými jevy, objevujícími se u nefunkčních rodin. Práce má upozornit na rizika, která může přinést dlouholetá institucionální výchova, z čehož plyne nepřipravenost dětí v dětských domovech na reálný život, což je ústřední téma celé práce.

Pomocí dotazníků, které vyplnili klienti z jednotlivých dětských domovů v Olomouckém a Moravskoslezském kraji ve věku od patnácti let, jsem získala soubor informací a dat, které jsem zanalyzovala. Z nich vyplývá, že téměř 80% dětí, které opustí DD, není na reálný svět za zdmi DD i přes veškerou snahu personálu dostatečně připraveno. Těmto dětem nestačí jen pouhý nácvik v DD, po opuštění DD jim schází schopnost hospodařit s finančními prostředky, neznají ceny potravin a ostatního zboží, neumí si stanovit rozpočet. Nejsou schopny si z vlastních počátečních prostředků obstarat bydlení, na které byly v DD zvyklé, vyhýbají se vlastní zodpovědnosti, neboť nemají dostatečně velkou důvěru ve vlastní schopnosti vést normální samostatný život. Dle provedeného průzkumu si nevědí ve většině případů rady při hledání zaměstnání, při podpisu smluv, při placení složenek, chybí jim základní pracovní návyky. Bývají často také důvěřivé a snadno se stanou oběťmi podvodů, vydírání (mnohdy i vlastní rodinou, do které se po odchodu z DD část z nich vrací). Tito mladí lidé se najednou ze dne na den ocitají v cizím prostředí, bez kamarádů, se kterými vyrůstali, bez jistoty, zabezpečení. Děti z DD se mnohdy cítí pobytem v zařízení ÚP handicapované, z toho plyne často jejich nepřiměřené chování, plachost, nesmělost, nebo naopak agrese.

Vzhledem k uvedeným skutečnostem je dle mého názoru důležité, aby vzrostl počet odborně vzdělaných pracovníků v zařízeních ÚP, aby byl kladen důraz na individuální přístup k dítěti, aby se zintenzivnila spolupráce s rodinou, školou a sociálními pracovníky. S dětmi je nutno začít pracovat na přípravě na samostatný život dříve než před jejich odchodem tak, aby si osvojily základní sociální a pracovní návyky. Vhodné by bylo vypracování metodiky pro jednotlivá zařízení ÚP pro přípravu mladých lidí na samostatný život za zdmi DD. Otázkou je odborné personální zajištění a uvedení těchto poznatků do praxe.

PŘÍLOHA Č.1 DOTAZNÍK

Dotazník

Prosím o anonymní vyplnění dotazníku pro potřeby diplomové práce, týkající se připravenosti dětí ze zařízení ústavní péče na samostatný život. Za vyplnění dotazníku a spolupráci Vám děkuji

Doplň:

Jak dlouho jsi v dětském domově?let

Jak jsi starý?let

Hodící se zakroužkujte!

Jsem dívka x Jsem chlapec

1. Dokážeš se zaevidovat na Úřadu práce?

Ano Ne

2. Dokážeš si založit bankovní účet?

Ano Ne

3. Umiš poslat doporučený dopis, balík?

Ano Ne

4. Víš, kde si zakoupit jízdenku na městskou hromadnou dopravu?

Ano Ne

5. Víš, kde se obrátit o pomoc ohledně zajištění bydlení?

Ano Ne

6. Víš, jak uhradit nájem, telefonní poplatky aj.?

Ano Ne

7. Poradil(a) by sis s podnájemní, nájemní smlouvou?

Ano Ne

8. Víš o možnosti poskytnutí dávek státní sociální pomoci, dávek v hmotné nouzi?

Ano Ne

9. Máš informace o zdravotním a sociálním pojištění a o jejich úhradách?
Ano Ne
10. Umíš si nakoupit zásoby jídla, např. na týden?
Ano Ne
11. Víš, kde máš svého ošetřujícího lékaře?
Ano Ne
12. Víš, jak se postarat o domácnost? (nákup, praní, úklid)
Ano Ne
13. Máš informace, kam se obrátit o radu, o pomoc ohledně výše uvedených záležitostí?
Ano Ne
14. Byl(a) jsi poučen o riziku zadluženosti (půjčky, úvěry)?
Ano Ne
15. Máš představu o tom, co bys chtěl(a) v životě dělat, čeho bys chtěl(a) dosáhnout?
Ano Ne
16. Víš, kam se obrátit v případě dalšího studia?
Ano Ne
17. Víš, kde si můžeš najít důležité informace? (Úřad práce, Okresní správa sociálního zabezpečení, Zdravotní pojišťovna, Obecní úřad, např. odbor sociálních věcí apod.)?
Ano Ne
18. Máš jít kam bydlet?
Ano Ne
19. Víš, co budeš dělat po opuštění dětského domova?
Ano Ne
20. Máš obavy, zda samostatný život zvládneš?
Ano Ne

6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knižní zdroje

1. HRONCOVÁ, Jolana, Anna HUDECOVÁ a Tatiana MATULAYOVÁ. *Sociální pedagogika a sociální práce*. Vyd. 2. V Banské Bystrici: Pedagogická fakulta UMB, 2001, 298 s. ISBN 8080554765.
2. JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0.
3. JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, 478 s. ISBN 80-7312-038-0.
4. KOUKOLÍK, František a Jana DRTILOVÁ. *Vzpouza deprivantů: o špatných lidech, skupinové hlouposti a uchvácené moci*. 1. vyd., dot. Praha: Makropulos, 1996, 299 s. ISBN 80-901776-8-9.
5. KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
6. LIGA LIDSKÝCH PRÁV. *Děti z ústavů!* Praha: Liga lidských práv, 2007, ISBN 978-80-903473-4-2.
7. MATOUŠEK, Oldřich: *Ústavní péče* [učebnice VŠ]. (Residential care): 2. vyd. Praha: Slon; 1999, 159 s. ISBN 80-85850-76-1.
8. Matoušek, Oldřich - Kroftová, Andrea: *Mládež a delikvence* [monografie]. (Youth and delinquency): 1. vyd. Praha: Portál; 1998, 335 s. ISBN 80-7178-226-2.
9. MATOUŠEK, Oldřich: *Sociální péče nově* [I]. (Social care, a new outlook) . In: Sociální politika. Vol. 16., 2001, No.1., s. 10-10. ISSN 0049-0961 *Anotace*: Nové aspekty sociální péče na začátku 21. století. (New aspects of social care at the beginning of the 21st century.)
10. Matoušek, Oldřich - Koláčková, Jana - Kodymová, Pavla: *Sociální práce v praxi* (Social Work in Practice); 1. vyd. 2005. Praha: Portál; 351 s. ISBN 80-7367-002-X.

11. MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 379 s. ISBN 80-717-8548-2.
12. MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, 309 s. ISBN 80-717-8473-7.
13. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. vyd., přeprac. Praha: Portál, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
14. Matoušek, O., Kroftová, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.
15. Matoušek, Oldřich - Pazlarová, Hana: *Individuální plánování u dětí v ústavní péči* (Individual planning for children in care); In: *Sociální práce*. 2008, roč. 8, č. 3/2008, s. 75-81. ISSN1213-6204.
16. MATOUŠEK, O. a kol. *Systém náhradní péče o děti a mladistvé & následné péče o mladé lidi odcházející z náhradní péče v České republice*. 1. vyd. Praha: Sdružení SOS dětských vesniček, 2009. ISBN 978-80-254-4799-4.
17. MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. 2. vyd. Praha: Portál, 1995, 108 s. ISBN 80-717-8058-8.
18. Pazlarová, Hana - Matoušek, Oldřich - Matoušek, Jan: *Služby pro rodiny z pohledu orgánů sociálně právní ochrany dětí* (Services for families from the social protection departments point of view); In: *Sociální práce mezi pomocí a kontrolou*. 1. vyd. 2008, Hradec Králové: Gaudeamus; s. 247-253. ISBN 978-80-7041-118-6 .
19. *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80-7184-164-1.
20. ŘEZÁČ, Jaroslav. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998, 268 p. ISBN 80-859-3148-6.
21. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990, 435 s. Pyramida (Panorama). ISBN 80-7038-078-0.
22. ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 143 s. ISBN 978-807-3673-185.

Internetové zdroje

23. *Dejme dětem šanci* [online]. Praha: Pixel, 2011 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.dejmedetemsanci.cz/>
24. *Dětský domov Chomutov: Charakteristika* [online]. 2010 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.ddcv.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=7&Itemid=8
25. DVOŘÁK, Jakub. *Systém náhradní výchovy* [online]. Praha, 2007 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://anv.cz/System_nahradni_vychovy.pdf
26. *Federace dětských domovů ČR: Fédération Internationale des Communautés Éducatives* [online]. Staňkov, 2010 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.fddcr.cz/node/2>
27. *Fond ohrožených dětí: FOD* [online]. Praha 1, 2012 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/o-nas>
28. GOTTWALDOVÁ, Martina. *Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života: Metodická příručka Poradenského centra pro děti a mládež s nařízenou ústavní výchovou Centra J.J.Pestalozziho Chrudim* [online]. Chrudim, 2006 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://otevridvere.cz/download/metodicka_prirucka.pdf
29. *Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí: OSPOD* [online]. 2015 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.ospod.cz/informace/obecne/>
30. KOHOUTEK, Rudolf. *Dotazník jako průzkumná metoda* [online]. 2010 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>

31. KREMEROVÁ, Radka. *Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR: Činnost kojeneckých ústavů a dětských domovů pro děti do tří let a dalších zařízení pro děti v roce 2011* [online]. 2012 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/rychle-informace/cinnost-kojeneckych-ustavu-detskych-domovu-pro-deti-do-tri-let-dalsich-zarizeni-pro-deti-roce-2011>
32. OPRAVIL, Milan. Mýty o ústavní výchově. *Učitelské noviny* [online]. 2011 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5768&PHPSESSID=5451853d48d6f6693fe5dd60abe4d0eb>
33. PRUKOVÁ, Veronika. Osobnost dětí umístěných v dětských domovech z pohledu vybraných výzkumů & Ústavní výchova v číslech. *Aspekty náhradní výchovy* [online]. 2009 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.anv.cz/odborne/147-osobnost-deti-umistenychv-detskych-domovech-z-pohledu-vybranych-vyzkumu-a-ustavni-vychova-v-cislech>
34. Placáková Lucie, Placáková Markéta, Smolíková Kateřina, Vosátka Jakub, Horák Jakub *Integrace dětí z dětského domova do běžného života*. [online] Hospodářská a kulturní studia, Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, 2011. Dostupné z: http://www.hks.re/wiki/integrace_deti_z_detskeho_domova_do_bezneho_zivota
35. SOBOTKOVÁ, Irena. POZNÁMKY K SOUČASNÉ SITUACI V ÚSTAVNÍ VÝCHOVĚ DĚTÍ. *V zájmu dítěte: Stránky o dětech v náhradní péči* [online]. Praha, 2009 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://vzd.cz/>
36. *Sociologické projekty: Typy výzkumů a výzkumné metody* [online]. 2015 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://haltmarova.cz/metody/kvantitativni/>
37. *SOS Vesničky: Láskyplný domov pro každé dítě* [online]. 2015 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.sos-vesnicky.cz/nase-cinnost/projekty/odchazeni-z-nahradni-pece/>

38. *Středisko náhradní rodinné péče: Statistiky náhradní výchovy v ČR* [online]. Praha 1, 2013 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/statistiky_nahradni_vychovy_v_cr
39. *Středisko náhradní rodinné péče: Ústavní výchova* [online]. Praha 1, 2013 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/ustavni_pece
40. *Středisko náhradní rodinné péče: Info o NRP* [online]. 2013 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/informace_o_nahradni_rodinne_peci
41. ŘEHÁKOVÁ, Eva. MASARYKOVA UNIVERZITA. *Online.muni.cz/udalosti: Co nejméně dětí do dětských domovů* [online]. 30.3.2013 [cit. 2015-03-27]. ISSN 1801-0814. Dostupné z: [http://www.online.muni.cz/udalosti/3535-co-nejmene-deti-do-detskych-domo-vu#.VOsoQizRbms.%20\[online\].%29Http://www.online.muni.cz/udalosti/3535-co-nejmene-deti-do-detskych-domovu#.VOsoQizRbms.%20\[online\].%29](http://www.online.muni.cz/udalosti/3535-co-nejmene-deti-do-detskych-domo-vu#.VOsoQizRbms.%20[online].%29Http://www.online.muni.cz/udalosti/3535-co-nejmene-deti-do-detskych-domovu#.VOsoQizRbms.%20[online].%29)
42. *ZŠ Sídliště Vlašim: Sociálně-patologické jevy* [online]. Město Vlašim: Anawe, 2013 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://zssidliste.cz/socialne-patologicke-jevy/>

Legislativa

43. ČESKO. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000. částka 74, s. 3616–3621. Dostupný také z WWW: <http://www.mvcr.cz/sbirka/2000/sb074-00.pdf>.
44. ČESKO. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních ve znění pozdějších změn. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2002. částka 48, s. 2978–2991. Dostupný také z WWW: <http://www.mvcr.cz/sbirka/2002/sb048-02.pdf>.
45. ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2003. částka 79, s. 4030–4052. Dostupný také z WWW: <http://www.mvcr.cz/sbirka/2003/sb079-03.pdf>.
46. ČESKO. Zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2004. částka 190, s. 10262–10324. Dostupný také z WWW: <http://www.mvcr.cz/sbirka/2004/sb190-04.pdf>.

47. ČESKO. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. In Sbíрка zákonů České republiky. 2006a. částka 37, s. 1257–1289. Dostupný také z WWW: <http://www.mvcr.cz/sbirka/2006/sb037-06.pdf>.
48. ČESKO. Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních. Sbíрка zákonů České republiky. 2006b. částka 142, s. 6073–6081. Dostupný také z WWW: <http://www.mvcr.cz/sbirka/2006/sb142-06.pdf>.
49. ČESKO. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In Sbíрка zákonů České republiky. 1993a. částka 1, s. 3–16. Dostupný také z WWW: <http://www.mvcr.cz/sbirka/1993/sb01-93.pdf>.
50. ČESKO. Zákon č. 257/2000 Sb., č. 14/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR. In Sbíрка zákonů České republiky. 2000. Dostupný také z WWW: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>
51. ČESKO. Zákon č. 14/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR. 1992. Dostupný také z WWW: <http://www.esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?DR=SB&CP=1992s391>
52. ČESKO. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. 2015. Dostupný také z WWW: <http://zakony.kurzy.cz/94-1963-zakon-o-rodine/>
53. ČESKO. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. 1999. Dostupný také z WWW: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99>
54. ČESKO. Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu. 1966. Dostupný také z WWW: <http://www.esipa.cz/sbirka/sbsrv.dll/sb?CP=1966s020&DR=SB>
55. ČESKO. § 6, Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí. In Sbíрка zákonů ČR, ročník 1999, částka 111. Dostupný také z WWW: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999 - 359>
56. ČESKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. 1961. Dostupný také z WWW: <http://zakony.kurzy.cz/140-1961-trestni-zakon/>
57. ČESKO. Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně. Dostupný také z WWW: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/pravni-dokumenty/vnitrostatni-predpisy-zemi-stredni-evropy/zakon-c-2212003-sb-o-docasne-ochrane-cizincu-ve-zneni-pozdejsich-predpisu.html>
58. ČESKO. Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Dostupný také z WWW: <https://www.uoou.cz/zakon-c-101-2000-sb-o-ochrane-osobnich-udaju-a-ozmene-nekterych-zakonu-ve-zneni-ucinnem-od-1-ledna-2015/ds-3109/archiv=0&p1=1261>

59. ČESKO. Sdělení č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte Sdělení s. 209/1992 Sb., o Úmluvě a ochraně lidských práv a základních svobod. Dostupný také z WWW: <http://www.nssoud.cz/historie/umluva.pdf>.

7 SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ, TABULEK

Obrázek č.1	Struktura nákladů v systému péče o ohrožené děti za rok 2014.....	20
Graf č.1	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.2.....	46
Graf č.2	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.4.....	47
Graf č.3	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.6.....	47
Graf č.4	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.8.....	48
Graf č.5	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.9.....	48
Graf č.6	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.10.....	49
Graf č.7	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.14.....	49
Graf č.8	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.1.....	50
Graf č.9	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.3.....	50
Graf č.10	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.7.....	51
Graf č.11	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.12.....	52
Graf č.12	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.5.....	53
Graf č.13	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.11.....	53
Graf č.14	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.13.....	54
Graf č.15	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.16.....	54
Graf č.16	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.17.....	55
Graf č.17	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.15.....	56
Graf č.18	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.18.....	57
Graf č.19	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.19.....	58
Graf č.20	Procentuální vyjádření odpovědí na otázku č.20.....	59
Tabulka č.1	Rozdělení otázek v dotazníku na jednotlivé fragmenty.....	43-44
Tabulka č.2	Základní soubor měřených dat a jeho odhadovaný počet.....	45
Tabulka č.3	Kontingenční tabulka-hypotéza 1.....	52
Tabulka č.4	Kontingenční tabulka-hypotéza 2.....	56
Tabulka č.5	Kontingenční tabulka-hypotéza 3.....	59

8 SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
DD	Dětský domov
EU	Evropská unie
FOD	Fond ohrožených dětí
MS	Ministerstvo spravedlnosti
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
OSPOD	Odbor sociálně právní ochrany dětí
ŠJ	Školní jídelna
ÚP	Ústavní péče

9 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1	Dotazník.....	63-64
-------------	---------------	-------

